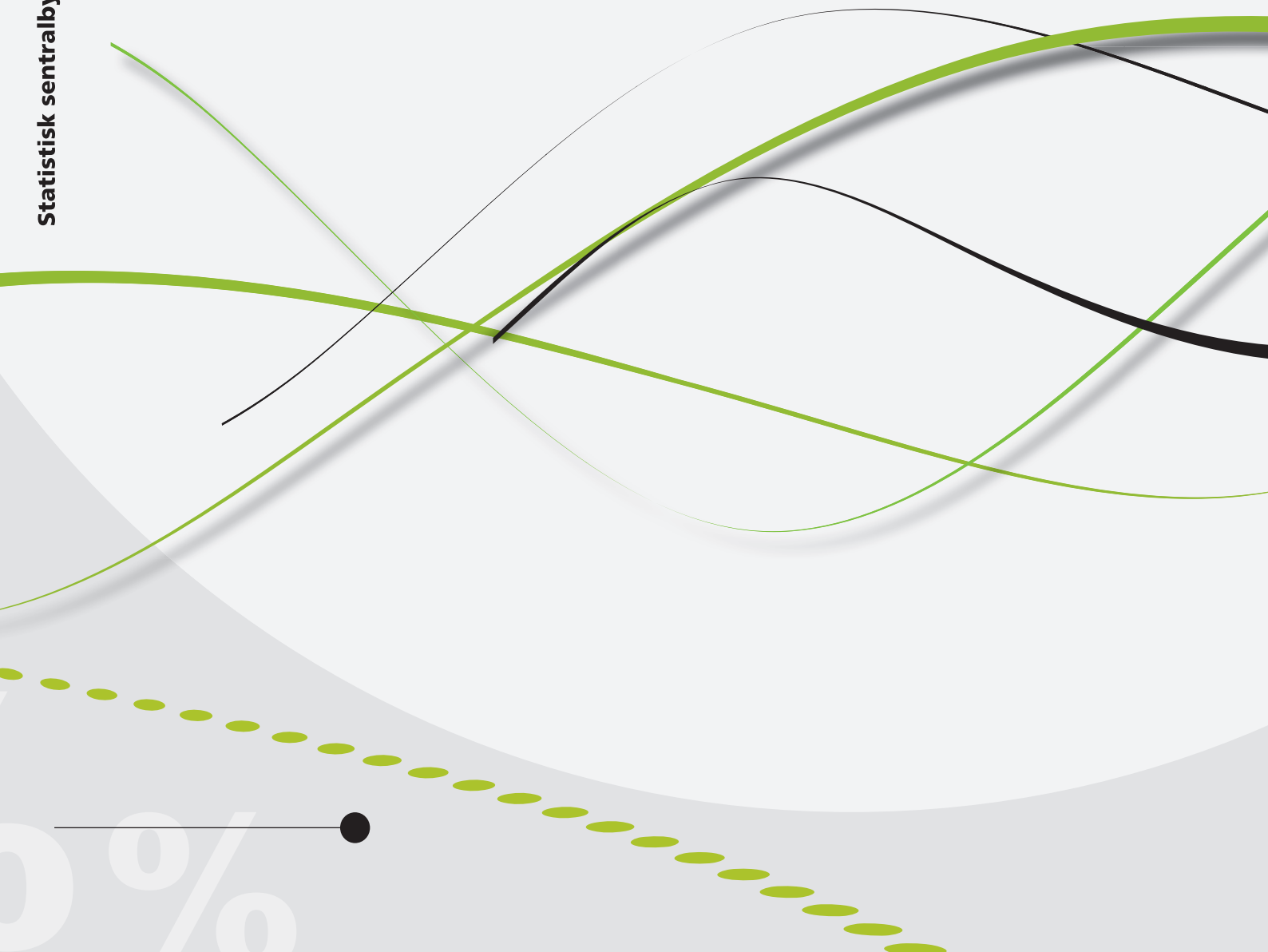

Lars Dommermuth og Trude Lappegård

Nedgangen i fruktbarheten fra 2010

Betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser for førstefødsler og tredjefødsler

Lars Dommermuth og Trude Lappegård

Nedgangen i fruktbarheten fra 2010

Betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser for førstefødsler og tredjefødsler

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 22. mai 2017

ISBN 978-82-537-9536-2 (trykt)
ISBN 978-82-537-9537-9 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Etter årtusenskiftet økte samlet fruktbarhetstall (SFT) fra 1,75 barn per kvinne i 2002 til 1,98 barn per kvinne i 2009. Siden 2010 har SFT falt hvert eneste år og i 2016 var SFT 1,71 barn per kvinne. Vi må tilbake til 1986 for å finne tilsvarende lave tall for SFT. Formålet med analysene i denne rapporten er å få mer kunnskap om hvorfor SFT har gått ned fra 2010 og vi tar utgangspunkt i to viktige årsaker til nedgangen i SFT. For det første har det blitt observert en økning i alder ved førstefødsler og for det andre har det vært en nedgang i tredjefødselsrater.

Nedgangen i SFT kom i kjølevannet av finanskrisen og et sentralt spørsmål er hvorvidt endringer i den generelle økonomiske situasjonen og rammebetingelsene på arbeidsmarkedet i Norge har bidratt til nedgangen i SFT. I denne rapporten fokuserer vi på betydningen av kvinners økonomiske aktivitet, utdanning og økonomiske ressurser for førstefødsler og for tredjefødsler.

Rapporten er tilgjengelig i pdf-format på Statistisk sentralbyrås nettsider under adressen: <http://www.ssb.no/informasjon/publikasjonsserier>

Prosjektet er finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 2. april 2017.

Kjetil Telle

Sammendrag

Analysene i denne rapporten fokuserer på betydningen av kvinners økonomiske aktivitet, økonomiske ressurser og utdanning for førstefødsler og tredjefødsler i perioden 2000-2015. Hovedformål med analysene er å få mer kunnskap om, hvorvidt betydningen av forskjellige faktorer som påvirker fruktbarhetsatferden har forandret seg i perioden med en nedgang i samlet fruktbarhetstall (SFT) fra 2010 sammenlignet med perioden før.

Analysene er basert på opplysninger fra flere administrative registre som dekker hele befolkningen i Norge og tar utgangspunkt i alle kvinner som er bosatt i den observerte perioden. Analysene er delt i to, hvorav den første delen studerer førstefødsler blant kvinner i alderen 20-39 år i perioden 2000 til 2015, og den andre delen studerer tredjefødsler blant tobarnsmødre i alderen 20-49 år i perioden 2004 til 2015.

I analysene anvendes det forløpsanalyser, det vil si at man følger en gruppe kvinner over tid, fram til og med det året de får henholdsvis første og tredje barn. For å kunne tallfeste betydningen av de ulike forklaringsvariabler, brukes det en diskret tid hazard model. Hazarden er den betingede sannsynligheten for at en hendelse (her fødsel av første eller tredje barn) vil skje.

For førstefødsler konkluderer vi med at det er tre faktorer som best forklarer nedgangen i sjansen for førstefødsler i perioden med en fallende SFT: *(i)* økonomisk aktivitet, *(ii)* arbeidserfaring og *(iii)* arbeidsledighet i kommunen. Dette er tre faktorer som knytter seg til den generelle økonomiske situasjonen i Norge og til arbeidsmarkedet. Resultatene tyder dermed på at sjansen for få barn blant kvinner i Norge er både påvirket av deres egen situasjon og forholdene på arbeidsmarkedet.

Nedgangen i tredjefødsler er et resultat av en langvarig nedadgående trend. Våre resultater viser at det er forskjeller mellom ulike grupper i sjansen for tredjefødsler, men at mesteparten av disse forskjellene er stabile over hele observasjonsperioden. Dette betyr at nedgangen i tredjefødslerne er en generell trend på tvers av de ulike gruppene og at denne generelle trenden har blitt sterkere fra 2010. Fordi det er en generell nedgang i tredjefødsler, kan det tyde på at færre har preferanser for store barneflokker enn tidligere. Fra 2010 var det en akselering i nedgangen av tredjefødsler. Våre resultater tyder på at denne nedgangen var påvirket av arbeidsledighet i kommunene, som er en faktor som er knyttet til den generelle økonomiske situasjonen i Norge.

Abstract

The focus of this report is on the impact of women's economic activity, economic resources and education on first births and third births in the period 2000-2015. The main aim of the analyses is to investigate whether the impact of these factors has changed in the period, which saw a decrease in the total fertility rate (TFR) from 2010 compared to the preceding years.

The analyses are based on information from various administrative registers, which collectively cover the entire population of Norway. The sample consists of all women resident in Norway during the observed period. The analyses are divided into two parts: first births among women aged 20 to 39 years in the period 2000 to 2015, and third births of mothers with two children aged 20 to 49 years in the period from 2004 to 2015.

We apply event history models as the main method in the analyses, implying that a group of women is followed over time until the year of first or third birth. Based on discrete time hazard models, we quantify the impact of the different explanatory variables. The hazard is the conditional probability that an event, in our case a first or third birth, will occur.

For first births, we conclude that there are three factors that have a significant impact on the decline of first births rates during the period with a falling TFR: *(i)* economic activity, *(ii)* work experience and *(iii)* unemployment in the municipality. All three factors are closely linked to the general economic situation in Norway and the labour market. The results therefore suggest that the probability of women in Norway having children is related to their economic situation as well as labour market conditions.

The decline in third births is a reflection of a long-lasting downward trend. Our results show that there are disparities between the groups in terms of the chance of having a third child, but most of these disparities are stable throughout the whole observation period. This means that the decline in third births is more of a general trend across the different groups and that this trend has increased since 2010. This may be an indication that women now prefer to have fewer children than previously. Our results suggest that local unemployment rates have had a significant impact on the continued decline in third birth rates that has taken place since 2010. This factor is related to the general economic situation in Norway.

Innhold

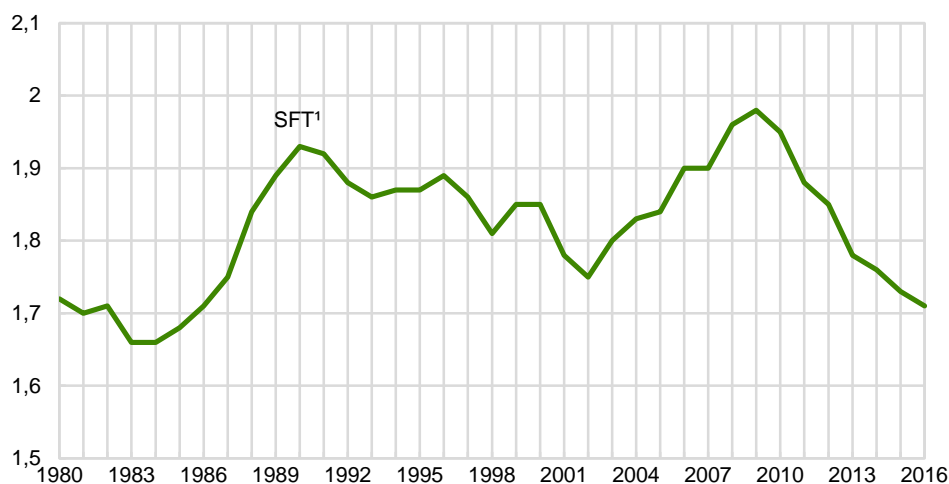
Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Nedgang i fruktbarheten fra 2010.....	7
1.2. Formål med analysene.....	8
2. Datagrunnlag og analysestrategi	10
2.1. Populasjon	10
2.2. Avhengig variabel.....	12
2.3. Forklaringsvariabler.....	13
2.4. Kontrollvariabler	16
2.5. Analysestrategi og metode.....	16
3. Analyser av førstefødsler	18
3.1. Økonomisk aktivitet.....	19
3.2. Arbeidserfaring.....	20
3.3. Inntekt	22
3.4. Arbeidsledighet i kommunen.....	24
3.5. Utdanningsnivå	24
3.6. Utdanningstype	26
3.7. Kontrollvariabler	28
3.8. Konklusjoner om førstefødsler	28
4. Analyser av tredjefødsler	30
4.1. Økonomisk aktivitet.....	30
4.2. Inntekt	32
4.3. Arbeidsledighet i kommunen.....	33
4.4. Utdanningsnivå	33
4.5. Utdanningstype	34
4.6. Yrke.....	35
4.7. Næring	37
4.8. Arbeidstid	38
4.9. Kontrollvariabler	38
4.10. Konklusjoner om tredjefødsler.....	39
5. Avsluttende kommentar	40
Referanser	41
Vedlegg A: Tabeller	43
Figurregister	71
Tabellregister	72

1. Innledning

1.1. Nedgang i fruktbarheten fra 2010

I 2016 var samlet fruktbarhetstall (SFT) 1,71 barn per kvinne i Norge. Fra 2010 har SFT gått ned hvert år og vi må tilbake til 1986 for å finne tilsvarende lave tall (se Figur 1). En analyse av fruktbarheten i perioden 1990 til 2014 konkluderer med at økningen i alder ved første fødsel og fall i fruktbarhetsrater for tredjefødsler er de viktigste faktorene bak nedgangen i SFT fra 2010 (Lappegård og Dommermuth 2015). En komplimenterende analyse kommer fram til at den relative nedgangen er dobbelt så sterk for første- og tredjefødsler sammenliknet med andrefødsler (Hart, Rønsen og Syse 2015).

Figur 1.1 Samlet fruktbarhetstall 1980-2016 for kvinner

¹ SFT er summen av ettårige aldersspesifikke fruktbarhetsrater (antall fødte per 1000 kvinner) for kvinner i alderen 15-49 år. SFT estimerer årlig antall barn hver kvinne kommer til å føde under forutsetningen av at fruktbarhetsmønstret i perioden varer ved.

Kilde: Statistisk sentralbyrå 2016a.

Den ene hovedårsaken til at SFT har gått ned fra 2010 er at gjennomsnittsalder for førstefødsel har økt hvert år fra 2010. Generelt har det vært en forskyvning i kvinners alder ved fødsler i løpet av de siste tiårene, og da spesielt når de blir mødre for første gang. I 2016 var kvinner 29 år i gjennomsnitt når de fikk sitt første barn. Dette er 3,5 år høyere enn i 1990 hvor gjennomsnittsalderen var 25,5 år. På 1990-tallet var det en jevn økning i kvinnens alder ved førstefødsel, mens det på midten av 2000-tallet var noen år hvor denne økningen stoppet noe opp og gjennomsnittsalderen for førstefødsler var relativt stabil over flere år (Statistisk sentralbyrå 2016b).

Høyere utdanning er en viktig forklaring for hvorfor kvinner venter med å få barn og økningen i andelen kvinner som tok høyere utdanning er en viktig drivkraft bak økningen av gjennomsnittsalderen for første fødsel på 1990-tallet. Fra 2010 var det også en økning i gjennomsnittsalder for førstefødsler blant kvinner som ikke er under utdanning og blant kvinner med lavere utdanning (Lappegård og Dommermuth 2015).

Når gjennomsnittsalder for førstefødsler går opp, følger det en tilsvarende økning i gjennomsnittsalder for andrefødsler, men utover det har det ikke vært betydelige forandringer i andrefødselsrater (Lappegård og Dommermuth 2015). Det betyr at de fleste kvinner som blir mødre får flere enn ett barn (Hart mfl. 2015).

Den andre hovedårsaken til at SFT har gått ned fra 2010 er at andelen kvinner som får tre eller flere barn har gått ned. Det er store variasjoner i hvem som får mange barn og en gruppe som tradisjonelt har fått mange barn, er kvinner med lavere

utdanning og kvinner med utdanning rettet mot kvinnedominerte yrker i offentlig sektor, som lærere eller pleie- og omsorgsykker. I tidligere perioder med en nedgang i SFT, har fruktbarhetsratene i denne gruppen holdt seg relativt stabilt, men fra 2010 har også ratene for tredjefødsle gått ned blant disse kvinnene (Lappegård og Dommermuth 2015).

1.2. Formål med analysene

Formålet med analysene i denne rapporten er å få mer kunnskap om hvorfor SFT har gått ned fra 2010. SFT er et hypotetisk mål og sier ikke hvor mange barn kvinner faktisk vil få, men er et resultat av fruktbarhetsatferden til kvinner i alderen 15-49 år i et gitt år. Endringer i SFT vil dermed være et resultat av endringer i atferden til disse kvinnene. Vi tar utgangspunkt i to viktige årsaker til nedgangen i SFT; økningen i alderen for førstefødsler og nedgangen i tredjefødselsrater. Vi vil fokusere på betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser for førstefødsler og tredjefødsler, som tidligere forskning peker ut som relevante faktorer for kvinners fruktbarhet (Dommermuth mfl., 2015). Spørsmålet vi stiller er hvorvidt betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser har endret seg i perioden fra 2010.

Nedgangen i SFT fra 2010 kom i kjølevannet av finanskrisen, og vi kan ikke utelukke at økonomisk usikkerhet eller endringer i arbeidslivet har bidratt til nedgangen i SFT. Andelen arbeidsledige totalt i Norge har økt i noen grad etter 2007. I tillegg kan diskusjoner om en økonomisk krise ha bidratt til en økende usikkerhet blant unge voksne, i Norge. Å utsette en langsiktig beslutning, som for eksempel familiedanning, er en strategi i en usikker livssituasjon (Pailhé og Solaz 2012). Dette vil kunne gjelde både beslutninger om å bli foreldre og beslutninger om hvorvidt en vil ha et tredje barn eller ikke.

Tidligere studier viser at kvinners fruktbarhetsatferd er påvirket av økonomisk aktivitet. Det er for eksempel vist at kvinner som er under utdanning har lavere rater for førstefødsler enn kvinner som ikke er under utdanning, og at kvinner som er arbeidsledige har lavere rater for førstefødsler enn yrkesaktive kvinner (Hart 2015; Jalovaara and Miettinen 2013; Kornstad and Rønsen 2014; Lundström og Andersson 2012). Hart mfl. (2015) bruker en todeling og definerer kvinner som tjener minst folketrygdens grunnbeløp (1G) som i arbeid. Å være i jobb etter denne definisjonen øker sannsynligheten for første fødsler, men gir en lavere sannsynlighet for tredjefødsler (Hart mfl. 2015). Videre finner de at fallet i fruktbarheten fra 2010 er større blant kvinner som tjener 1G eller mer enn blant kvinner uten eller lavt lønnsinntekt. En slik todeling tar imidlertid ikke hensyn til andre mulige aktiviteter, som for eksempel arbeidsledighet eller å være student.

Vi vil undersøke hvorvidt betydningen av det å være i arbeid for første- og tredje-fødsler har endret seg i perioden hvor SFT har gått ned. Betalt foreldrepermisjon i året etter at en har fått barn er den viktigste familiepolitiske ordningen for foreldre som akkurat har fått barn. Tilgang til denne ordningen krever deltakelse i arbeidsmarkedet i 6 av de siste 10 månedene før en tar permisjon, noe som har resultert i at de aller fleste som får barn i Norge har vært i jobb før fødsel.

Selv om arbeidsledighetsratene ikke har vært veldig høye i etterkant av finanskrisen, har det vært en økning: arbeidsledigheten blant kvinner og menn i Norge var i 2007 (K4) på 2,1 prosent, i 2011 (K4) 3,0 prosent og i 2015 (K4) 4,3 prosent. Dette betyr at det for mange kan ha blitt vanskeligere å få en ny jobb eller å etablere seg i arbeidsmarkedet. Dette kan ha resultert i større forskjeller i fruktbarhetsatferden til dem som er etablert på arbeidsmarkedet og dem som ikke har fått sin første jobb ennå. Hvis dette er tilfelle, vil vi kunne forvente at betydningen av å være i arbeid for sjansen for å få barn har forsterket seg i perioden hvor SFT har gått ned.

Utdanningsnivå og økonomisk aktivitet påvirker hvor mye arbeidserfaring en kvinne har. Kvinner som har høyere utdanning vil i gjennomsnitt ha tilbragt mindre tid i arbeidsmarkedet enn kvinner som har lavere utdanning ved en gitt alder. Det er ikke bare en direkte link mellom arbeidserfaring og reduserte kostnader ved å få barn, men arbeidserfaring er også en betingelse for tilgang til foreldrepenger. Vi kan anta at kvinner er mer etablert i sine jobber jo mer arbeidserfaring de har, noe som kan oppleves som viktig når en skal komme tilbake til jobb etter endt permisjon. Det er for eksempel vist at unge voksne uten eller med kort arbeidserfaring ofte er de første som er berørt av en stigende usikkerhet på arbeidsmarkedet (Buchholz mfl. 2009). Når det er usikkerhet på arbeidsmarkedet, kan unge kvinner oppleve at det er mer viktig å ha opparbeidet seg en viss mengde arbeidserfaring før de tar et avbrekk fra arbeidslivet og dermed utsette å få barn. Hvis dette er tilfelle, vil vi kunne forvente at betydningen av arbeidserfaring for å få barn har forsterket seg i perioden hvor SFT har gått ned.

Vi vil også undersøke hvorvidt inntekt har fått større betydning for første- og tredjefødsler i perioden fra 2010.inntekt er også vist å være en viktig faktor for kvinners fruktbarhetsatferd, og en studie fra Norge viser at det er en positiv sammenheng mellom inntekt og førstefødsler (Hart 2015). Her blir det argumentert for at den positive sammenhengen ikke bare er en effekt av inntekt, men også reflekterer preferanser for rekkefølge på livsløpshendelser. I Norge står toinntektsmodellen sterkt og det å ha et solid fotfeste i arbeidslivet før en får barn blir gjerne oppfattet som viktig for at begge foreldre skal kunne kombinere egen yrkeskarriere med barn. Hvis dette er tilfelle, vil vi kunne forvente at betydningen av inntekt for å få barn har forsterket seg i perioden hvor SFT har gått ned.

I Norge har arbeidslivet generelt, og den offentlige sektoren spesielt gått gjennom noe viktige endringer de siste årene. Å redusere deltidsarbeid blant kvinner har vært et tydelig formulert politisk målsetning (Meld. St. 44, 2012-2013). Tidligere har det vært argumentert for at et såkalt «likestillingsunderskudd», i betydningen av mange mødre i offentlig sektor har jobbet redusert arbeidstid, har vært en av grunnene til den relativt høye fruktbarheten i Norge (Rønsen og Skrede 2010). De sjenerøse familiepolitiske ordningene i Norge har først og fremst hatt betydning for dem med utdanning rettet mot kvinnedominerte yrker i offentlig sektor hvor innslaget av mødre med redusert arbeidstid er høyt. Rønsen og Skrede (2010) stiller spørsmålsteget ved velferdspolitikkenes evne til å forene en bærekraftig fruktbarhetsutvikling med likestillingspolitikkenes målsetting om større likestilling blant menn og kvinner. På den ene siden vil en antagelse være at kvinner som jobber deltid er mer tilbøyelig for å få barn. På den andre siden vil en annen antagelse være at kvinner som planlegger å få barn vil ønske å jobbe heletid for å opparbeide seg fulle permisjonsrettigheter. Vi vil også se nærmere på sammenhengen mellom arbeidstid og tredjefødsler, og hvorvidt sammenhengen har endret seg i perioden når SFT har gått ned. Hvis det er en positiv sammenheng mellom å jobbe deltid for sjansen for tredjefødsel kan vi forvente at betydningen har forsterket seg i perioden hvor SFT har gått ned.

I tillegg til kvinnes økonomiske situasjon kan også makroøkonomiske forhold ha en viktig rolle for deres fruktbarhetsatferd. Tidligere studier fra 1990-tallet i Norge viser lavere fødselsrater for høyere pariteter i kommuner hvor arbeidsledigheten er høy (Kravdal 2002). Det er flere gode grunner til at arbeidsledighet i kommunen kan påvirke kvinners fruktbarhetsatferd. Hvis arbeidsledigheten er høy kan folk bli mer usikre på fremtiden, også om de selv er i jobb. Høy arbeidsledighet kan også påvirke mobiliteten på arbeidsmarkedet og det kan ta lenger tid å få et fotfeste i arbeidsmarkedet. Vi vil også undersøke hvorvidt arbeidsledighet i kommunen har ulik betydning for å få barn i perioden før og etter SFT har gått ned.

2. Datagrunnlag og analysestrategi

2.1. Populasjon

Analysene i denne rapporten er basert på opplysninger fra flere administrative registre som dekker hele befolkningen i Norge. Vi har konstruert to analysefiler: en for å studere førstefødsler og en for å studere tredjefødsler. Utgangspunktet for begge analysefilene er datafilen «Slekts- og generasjonsdata 2016». Denne datafilen er basert på Det sentrale folkeregisteret og inneholder alle personer med et gyldig fødselsnummer. «Slektsfilen» inneholder blant annet opplysninger om kjønn, fødselsår og egne fødsler i kronologisk rekkefølge.¹ Basert på et unikt identifikasjonsnummer for hver person, har vi koplet sammen opplysninger fra ulike andre administrative registrene, deriblant informasjon om registrert bosted ved slutten av året.

Vi tar utgangspunkt i alle kvinner som er bosatt i Norge fra 2000. Våre analyser er organisert som to forløpsdatafiler eller såkalte person-år filer, dvs. at analysefilen består av en observasjon for hvert år for hver person. I våre analysefiler inngår informasjon for årene 2000 til 2015 for førstefødsler og for årene 2004 til 2015 for tredjefødsler. Det betyr at en kvinne vil kunne ha maksimalt 16/12 person-år observasjoner. Kvinnene som inngår i analysefilene er født mellom 1961 og 1995, og er i aldersgruppen 20-39 år i analysefilen for førstefødsler og i aldersgruppen 20-49 år i analysefilen for tredjefødsler. Kvinnene er inkludert i analysefilen med nye person-år observasjoner inntil de får sitt første/tredje barn, når den øvre aldersgrensen, når det siste observasjonsåret 2015, de ikke lenger er bosatt i Norge eller de dør, hva nå som kommer først. Dermed følger vi hver kvinne fra det året hun går inn i utvalget fram til hun får sitt første eller tredje barn eller inntil hun faller ut av analysefilen.

Når kvinnene inngår i analysefilen ved ulike aldre har vi en såkalt venstresensur i betydningen at vi ikke følger alle kvinner fra samme alder. Ideelt sett ville vi fulgt alle fra de var 20 år, men fordi vi kun har informasjon om forklaringsvariablene fra 2000 (og 2003 for tredjefødsler) inkluderer vi alle kvinnene som ikke (ennå) har fått sitt første eller tredje barn fra dette året. Fødselskohortene som ikke følges fra de er 20 år kan ha hatt noe annerledes fruktbarhetsatferd enn de yngre kohortene som følges fra de er 20 år. Dette vil blant annet gjelde tidspunkt for førstefødsler. I våre analyser forutsetter vi imidlertid at betydningen av forklaringsvariablene for sjansen for førstefødsel er lik for fødselskohortene vi inkluderer i analysefilen.

Analysefilen for førstefødsler består av 842 173 kvinner som bidrar med 4 886 572 person-år observasjoner (en observasjon for hvert år for hver person). Vi observerer kun kvinner i alderen 20-39 år. Siden første observasjonsår er 2000 vil kvinner som er født mellom 1961 og 1979 være over 20 år når de inngår i analysefilen første gang. Kvinner født fra 1980 til 1995 inngår i analysefilen første gang det året de fyller 20 år. I sum observerer vi 365 010 fødsler i løpet av perioden 2000-2015 (se Tabell 2.1). Vi har valgt kun å observere kvinner i aldersgruppen 20 til 39 år, hvor de fleste førstefødsler skjer. Det er verdt å merke seg at fordi vi har gjort noen restriksjoner i hvem som inngår i vårt utvalg, er antall førstefødsler noe lavere enn i tallene for førstefødsler i offisiell publisert statistikk (Statistisk sentralbyrå 2016c).

¹ Vi har koblet vårt utvalg mot «Fødselshistoriefilen» som er datagrunnlag for offisiell statistikk om fødsler i Norge og har utelatt de observasjoner hvor opplysningen ikke stemmer helt overens. Totalt gjelder det om lag 3000 personer.

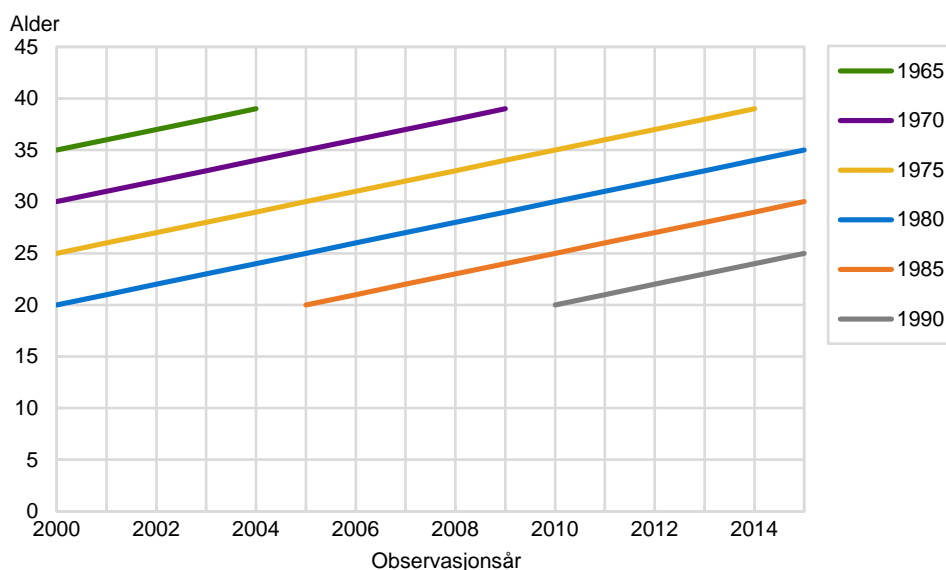
Tabell 2.1 Analysefilens struktur for førstefødsler (person per-år observasjoner), bosatte kvinner mellom 20-39 år i perioden 2000 - 2015

Observasjonsår	Antall observasjoner	Antall fødsler	Fødselskohortene ¹
2000	281 212	22 549	1961 – 1980
2001	281 268	21 781	1962 – 1981
2002	281 945	21 263	1963 – 1982
2003	283 664	21 985	1964 – 1983
2004	283 951	22 375	1965 – 1984
2005	284 350	22 073	1966 – 1985
2006	286 592	22 848	1967 – 1986
2007	289 228	22 483	1968 – 1987
2008	296 000	23 780	1969 – 1988
2009	303 660	24 188	1970 – 1989
2010	311 834	24 165	1971 – 1990
2011	321 180	23 416	1972 – 1991
2012	330 607	23 269	1973 – 1992
2013	340 685	22 894	1974 – 1993
2014	350 307	22 949	1975 – 1994
2015	360 089	22 992	1976 – 1995
Sum	4 886 572	365 010	1961 – 1995

¹ Kvinner som er mellom 20-39 år i hvert observasjonsår er representert i analysefilen fram til de få sitt første barn eller blir sensurert. Dermed endres kohortsammensetningen av analysefilen skrittvis i løpet av observasjonsperioden. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fødselskohortene som inngår i analysefilen vil variere avhengig av hvilket år vi observerer. Dette er illustrert i Figur 2.1. Her har vi valgt ut seks fødselskohorter. Kvinner født i 1965 er kun med fra de er 35 år og er med i utvalget til 2004 siden de fyller 39 år i løpet av dette året. Den yngste fødselskohorten i Figur 2.1 kommer inn i utvalget først i 2010 siden det er året de fyller 20 år.

Figur 2.1 Alders- og kohortstruktur av analysefil for førstefødsler i observasjonsperioden

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Analysefilen for tredjefødsler består av 230 718 kvinner som bidrar med 1 321 517 person-år observasjoner i analysefilen (en observasjon for hvert år for hver person) i analysefilen for tredjefødsler og i sum observerer vi 65 828 tredjefødsler i løpet av observasjonsperioden (se Tabell 2.2). Observasjonsperioden er 2004-2015, altså noe kortere enn for analysene av førstefødsler. Dette er fordi noen av forklaringsvariablene vi ser på for tredjefødsler (yrke, næring og arbeidstid) kun er tilgjengelig fra 2003. I denne analysefilen følger vi kvinner fra de fikk sitt andre barn. Det betyr at alle kvinner som inngår i analysefilen må ha fått sitt andre barn fra 2004 til 2014. Kvinner som har to barn er en selektert gruppe i betydningen at de først må ha fått ett barn og så ett barn til. I Norge får nærmere 90 prosent av alle

kvinner minst ett barn og rundt 80 prosent av kvinner som har fått ett barn får barn nummer to (Statistisk sentralbyrå 2016c). I våre analyser er vi imidlertid interessert i hvordan ulike faktorer påvirker nettopp tobarnsmødres sjanse for å få barn nummer tre og ikke hvordan disse faktorene generelt påvirker kvinners fruktbarhetsatferd. Vi har i tillegg valgt å ha en øvre aldersgrense for når kvinnene kan ha fått sitt andre barn (39 år) da de fleste andrefødsler skjer før denne alderen.

For di utvalget er betinget av at kvinnene skal ha fått sitt andre barn i perioden fra 2004, er det færre observasjoner og tredjefødsler i de første årene i observasjonsperioden. Tallene for tredjefødsler i Tabell 2.2 kan dermed ikke sammenlignes med offisiell statistikk for tredjefødsler. Med over 20 000 tredjefødsler før 2010 er datagrunnlaget uansett stor nok til å gjennomføre robuste analyser.

Tabell 2.2 Analysefilens struktur for tredjefødsler (person per-år observasjoner), bosatte kvinner mellom 20-49 år i perioden 2004 - 2015

Observasjonsår	Antall observasjoner	Antall tredjefødsler	Fødselskohortene ¹
2004	20124	366	1965 – 1984
2005	39964	907	1965 – 1985
2006	59821	2575	1965 – 1986
2007	77664	4304	1965 – 1987
2008	93850	5743	1965 – 1988
2009	109341	6675	1965 – 1989
2010	123734	7255	1965 – 1990
2011	137311	7529	1965 – 1991
2012	150835	7716	1965 – 1992
2013	163832	7613	1965 – 1993
2014	176808	7656	1965 – 1994
2015	168233	7489	1966 – 1994
Sum	1 321 517	65 828	1964 – 1994

¹ Kvinner som har fått sitt andre barn og er mellom 20-49 år i hvert observasjonsår er representert i analysefilen fram til de få sitt tredje barn eller blir sensurert. Dermed endres kohortsammensetningen av analysefilen i løpet av observasjonsperioden.

Kilde. Statistisk sentralbyrå.

2.2. Avhengig variabel

Vår avhengige variabel er at det skjer en fødsel. Vi ser på overgangen til henholdsvis førstefødsel og overgangen til tredjefødsel. Den avhengige variabelen er basert på året en kvinne får henholdsvis sitt første eller tredje barn. Variabelen er kodet som en 0/1 variabel og har verdien 0 hvis en kvinne ikke har fått sitt første/tredje barn i det observerte året, og verdien 1 om de får sitt første/tredje barn. En kvinne kan ha verdien 1 på den avhengige variabelen kun en gang, mens hun kan ha verdien 0 i alle observasjonsårene hun inngår i analysefilen om hun ikke får barn.

For å illustrere hvordan datasettene er bygd opp gir vi ett konstruert eksempel: en kvinne født i 1982 har fått sitt første barn i 2004, sitt andre barn i 2006 og sitt tredje barn i 2012. Denne kvinnen vil inngå i begge analysefilene. Hun inngår i utvalget for førstefødsel i det året hun fyller 20 år, som er i 2002, og har sin første observasjon i analysefilen dette året. Den avhengige variabelen har verdien «0» i 2002 og 2003 og «1» i 2004. Fra 2005 er hun ikke lenger med i utvalget for førstefødsler fordi hun har fått sitt første barn. I utvalget for tredje fødsel inngår hun i det året hun har fått sitt andre barn (dvs. fra 2006) og bidrar med nye observasjoner hvert år fram til hun har fått sitt tredje barn (2012). Den avhengige variabelen som måler tredje fødselen er «0» i observasjonsårene 2006 til 2011 og får verdien «1» i 2012. Når hun har fått sitt tredje barn går hun ut av utvalget for tredjefødsler og bidrar ikke med flere observasjonsår.

2.3. Forklaringsvariabler

Analysene i denne rapporten fokuserer på betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser for førstefødsler og tredjefødsler. Vi har dermed flere forklaringsvariabler som vi beskriver under.

Økonomisk aktivitet

Økonomisk aktivitet er basert på årlig oppdatert informasjon om yrkesinntekt, utdanningsstatus, dagpenger og overføringer. Som datakilder bruker vi Statistisk sentralbyrås inntektsregister (som er basert på blant annet selvangivelsesopplysninger, ligningsregisteret, lønns- og trekkoppgaveregisteret og data fra NAV) med årlige inntektssummer og informasjon fra Norsk utdanningsdatabase (NUDB) som viser om man er registrert under utdanning per 1. oktober hvert år. Vi skiller mellom å være:

- I arbeid
- Arbeidsledig
- Student
- Annet

For å være «i arbeid» må kvinnene har en årlig lønnsinntekt eller inntekt fra næringsvirksomhet som tilsammen tilsvarer minst to ganger folketrygdens grunnbeløp i et gitt år. Samtidig må yrkesinntekt være større enn eventuelt mottatte dagpenger ved arbeidsledighet, eller summen av andre overføringer (blant annet uføretrygd og sosialhjelp, men eksklusive fødsels- og sykepenger siden de mottas av personer i arbeid). For å være «arbeidsledig» må hun ha mottatt dagpenger i dette året og summen av dagpenger må overstige lønnsinntekten. For å være i gruppen «student» må hun være registrert som under utdanning per 1. oktober og samtidig ikke være definert som i arbeid eller arbeidsledig. For å være gruppert som «annet» må hun ha mottatt overføringer (eksklusive fødsels- og sykepenger) som er større enn lønnsinntekt og ikke være gruppert som arbeidsledig. I gruppen «annet» er blant annet uføremottakere, men også kvinner som hverken er i arbeid, arbeidsledig eller registrert under utdanning.

Arbeidserfaring

Vi har ikke direkte informasjon om hvor mye kvinnene har vært i arbeid hvert år og har derfor laget en proxy-variabel basert på informasjon om pensjonspoeng. Pensjonspoeng er målt med utgangspunkt i inntekt og beregnes på følgende måte: $\text{inntekt}/G$ (grunnbeløp i folketrygden) -1. Inntekt under 1G får ikke pensjonspoeng for og en kan maksimalt få 7 pensjonspoeng per år. Vi definerer arbeid som fulltid når kvinnen har pensjonspoeng fra 3 i et gitt år. Blant kvinnene i våre utvalg som har minst 3 pensjonspoeng per år er imidlertid gjennomsnittlig pensjonspoeng 4,5 per år. Vi tar dette som utgangspunkt for vårt mål av arbeidserfaring og deler antall kumulerte pensjonspoeng per år med 4,5. For eksempel får en kvinne som har opptjent ni kumulerte pensjonspoeng, tilskrevet to års arbeidserfaring etter denne beregningsmetoden. Det betyr at en kvinne som har opptjent mer enn 4,5 pensjonspoeng i et gitt år blir registrert med noe mer arbeidserfaring enn hva som er faktisk har av arbeidserfaring, motsatt, en kvinne som har opptjent mindre enn 4,5 pensjonspoeng i et gitt år blir registrert med noe mindre arbeidserfaring enn hun faktisk har av arbeidserfaring. Vi har delt arbeidserfaring inn i følgende grupper:

- 0 – 1 års arbeidserfaring
- 1,1 – 2 års arbeidserfaring
- 2,1 – 3 års arbeidserfaring
- 3,1 – 4 års arbeidserfaring
- 4,1 eller flere års arbeidserfaring

Det å bruke pensjonspoeng som en proxy for arbeidserfaring er ikke et ideelt mål, men gir allikevel verdifull informasjon. For det første lager vi et mål på fullt års arbeidserfaring og ikke kun hvorvidt en har hatt arbeidserfaring eller ikke i et gitt år. For det andre lager vi et kumulert mål som tar utgangspunkt all opptjente pensjonspoeng kvinnene har (også før observasjonsperioden) og som dermed kan si noe om kvinnene har fått et fotfeste i arbeidslivet eller ikke. Dette er en forbedring sammenlignet med tidligere konstruerte mål av arbeidserfaring som for eksempel måler om kvinnene var i arbeid året før en mulig fødsel, basert på en årlig lønnsinntekt over 1G (Hart mfl. 2015).

Inntekt

Basert på informasjon fra Statistisk sentralbyrås inntektsregister, bruker vi kvinnenens samlede inntekt per år som mål på inntekt. Samlet inntekt inkluderer yrkesinntekt, kapitalinntekt, skattepliktige og skattefrie overføringer mottatt i løpet av kalenderåret. Med utgangspunkt i prosentiler skiller vi mellom følgende grupper:

- 0 – 20 %
- 21 – 40 %
- 41 – 60 %
- 61 – 80 %
- 81 – 100 %

Arbeidsledighet i kommunen

I tillegg til å måle hvorvidt en kvinne er arbeidsledig eller ikke (økonomisk aktivitet) måler vi også arbeidsledighet i kommunen kvinnen bor i. Denne variabelen er basert på registrert arbeidsledighet i kommune.

Utdanning

Basert på opplysninger fra Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB) har vi laget to utdanningsvariabler. I NUDB er det registrert utdanningsstatus (høyest fullført utdanning) av alle bosatte personer per 1. oktober i hvert år. Her brukes det Norsk standard for utdanningsgruppering (NSU), som er et 6-sifret codesystem som klassifiserer utdanningsaktiviteter i nivå og fag (Barrabés og Østli 2016). Første siffer av NSU gjenspeiler utdanningsnivå og i våre analyser skiller vi mellom fire ulike grupper:

- Grunnskole, som inneholder obligatorisk utdanning
- Videregående utdanning
- Universitet- og høyskoleutdanning på lavere nivå
- Universitets- og høyskoleutdanning på høyere nivå, forskerutdanning

Andre og tredje siffer i NSU gir informasjon om utdanningens fagfelt og faggruppe og vi skiller mellom tolv utdanningstyper:

- Allmenn utdanning
- Humaniora
- Pedagogikk og lærerutdanning
- Samfunnsfag
- Media og kommunikasjon
- Juridiske fag
- Økonomi og administrasjon
- Naturvitenskap og teknologi
- Helse og sosialfag
- Sykepleie
- Primærnæringer
- Samferdsel

Yrke

Opplysninger om yrke er basert på Statistisk sentralbyrås forløpsdatabase FD-Trygd, som inneholder data fra administrative og statistiske registre. Informasjon om sysselsetning bygger på en kopling av årlige data fra Arbeidsgiver- og arbeidstakerregister (AA) og Lønns- og trekkoppgaveregister (LTO) (Akselsen mfl. 2010). På dette grunnlag er sammenlignbare opplysninger for yrke tilgjengelig fra 2003 i FD-trygd. I FD-trygd er yrke kodet etter Standard for yrkesklassifisering fra 1998 (Statistisk sentralbyrå 1998). Første siffer i koden viser til yrkesfelt, med andre siffer bestemmes yrkesområder og med tredje siffer yrkesgrupper. For kvinner som faller under gruppen «i arbeid» etter vår definisjon av økonomisk aktivitet, skiller vi mellom ti yrkesgrupper (basert på sifferkombinasjoner fra yrkesklassifisering)

- Administrative ledere og politikere (1)
- Realister, ingeniører, teknikere, biologiske og militære yrker (01, 21, 221, 31, 321)
- Medisinske og helserelevante yrker (222, 223, 322, 323, 513)
- Undervisningsyrker, samt sosionomer og barnevernspedagoger (23, 346)
- Saksbehandlere på høyere og lavere nivå (24, 341, 342, 343, 345, 347, 348, 349)
- Andre akademiske yrker (25)
- Kontor – og kundeserviceyrker (4)
- Salgs- og serviceyrker (511, 512, 514, 516, 52, 91)
- Yrker innen jordbruk, skogbruk og fiske (6, 92)
- Håndverkere o.l., Prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere (7, 8, 93)

Næring

Opplysninger om næring er basert på Statistisk sentralbyrås forløpsdatabase FD-trygd for årene 2003-2014. Vi tar utgangspunkt i Standard for næringsgruppering (SN). For kvinner som faller under gruppen «i arbeid» etter vår definisjon av økonomisk aktivitet skiller vi mellom ti næringsgrupper:

- Jordbruk, fiske (01 til 03)
- Bergverksdrift, utvinning og industri (05 til 33)
- Elektrisitet, gass, damp, vannforsyning, avløp og renovasjon (35 til 39)
- Bygg og anlegg (41-43)
- Varehandel, transport og lagring (45 til 53)
- Overnatting og servicevirksomhet (55, 56)
- Informasjon, forsikringsvirksomhet, eiendom, forretningsmessig tjenesteyting, faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting (58 til 83)
- Offentlig administrasjon (84)
- Undervisning (85)
- Helse og sosiale tjenester (86 til 88)
- Kulturell virksomhet, annen tjenesteyting, lønnet arbeid i private husholdninger, internasjonale organisasjoner (90 til 99)

Arbeidstid

Forløpsdatabasen FD-trygd inneholder også gjennomsnittlig avtalt arbeidstid per uke. For kvinner i arbeid, skiller vi mellom hel- og deltidsarbeid. Hvis gjennomsnittlig avtalt arbeidstid er minst 35 timer, blir det regnet som heltidsarbeid. Hvis flere opplysninger om arbeidstid er tilgjengelig i et observasjonsår, på grunn av et byrke eller endringer i avtalt arbeidstid, har vi valgt den høyeste verdi for gjennomsnittlig avtalt arbeidstid som utgangspunkt for vår arbeidstidsvariabel i det aktuelle året.²

² Det betyr at en kvinne med to deltidsjobber i ett gitt år blir regnet som deltidsarbeidende.

Periode

Vi skiller mellom perioden før 2009 og perioden fra 2010 til 2015 med hjelp av en 0/1 variabel. Denne «periode-dummy» for verdien 1, hvis observasjonen er i årene 2010 til 2015, og 0 i eller (dvs. i årene før 2010).

2.4. Kontrollvariabler

Utover de definerte forklaringsvariablene er det andre egenskaper og forhold som kan påvirke kvinners fruktbarhet. I analyser basert på registerdata er det ikke mulig å inkludere informasjon om personlige verdier, holdninger eller om arbeidsdelingen i familien, som kan påvirke fruktbarhetsintensjoner og fruktbarhetsatferd (Dommermuth, Lappegård og Klobas 2010, 2015; Dommermuth, Hohmann-Marriot og Lappegård 2015). Derimot kontrollerer vi for tre bakgrunnsfaktorer som ifølge tidligere forskning er relevant for kvinners fruktbarhetsatferd.

Alder

Gjennom observasjonsperioden har mors alder ved førstefødsel økt med omtrent halvannet år fra 27,3 år i 2000 til 28,9 i 2015 (Statistisk sentralbyrå 2016c) og sjansen for å få et tredje barn varierer også etter alder (Hart mfl. 2015). Vi kontrollerer for alder ved utgangen av året og legger også til alder kvadrert for å fange opp mulige ikke-lineare effekter av alder. For førstefødsler vi i tillegg separate modeller for tre aldersgrupper (20-25 år, 26-32 år og 32-39 år). Dette gjør vi fordi vi er interessert i å studere hvorvidt betydningen av forklaringsvariablene er forskjellig i ulike aldersgrupper. For eksempel, betydningen av arbeidserfaring for førstefødsler kan være noe annet for en kvinne som er 26 år enn en kvinne som er 35 år.

Samliv

I de siste tiårene har andelen barn født i ekteskap i Norge gått ned i noen grad, siden flere mødre lever i samboerskap, spesielt når de får sitt første barn (Statistisk sentralbyrå 2016c). Dermed er det mer relevant å kontrollere for om en kvinne lever i et samliv, enn å skille mellom samboerskap og ekteskap. Vi bruker en 0/1 variabel som fanger opp om kvinnen er gift eller har en samboer i det året. Før 2005 er kvaliteten på dataene om samboerskap, spesielt blant par uten barn, dårligere.

Innvandringsbakgrunn

I gjennomsnitt har innvandrerkvinner en noe høyere fruktbarhet enn norskfødte kvinner, men samlet sett er deres bidrag til SFT ikke utslagsgivende. Dersom innvandrerkvinner utelukkes fra beregningen av SFT, synker totalt SFT med kun 0,07 (Aase og Kaldager, 2014). Samtidig har innvandrerkvinner i gjennomsnitt en annet utdannings- og inntektsprofil enn norskfødte kvinner. Derfor kontrollerer vi i analysene for innvandringsbakgrunn. Vi definerer personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandske besteforeldre, samt norskfødte med innvandrerforeldre som personer med innvandringsbakgrunn. I analysene fanges dette opp med en 0/1 variabel, som har verdien 1 hvis en kvinne har innvandringsbakgrunn. Innvandrere og deres etterkommende er en sammensatt gruppe og en detaljert analyse av deres fruktbarhet viser forskjeller mellom ulike grupper blant kvinner med innvandringsbakgrunn (Tønnessen, 2014).

2.5. Analysestrategi og metode

I våre analyser gjør vi bruk av forløpsanalyse, det vil si vi følger en gruppe kvinner over tid, fram til og med det året de får henholdsvis første og tredje barn. For å kunne tallfeste betydningen av de ulike forklaringsvariabler, bruker vi en diskret tid hazard model. Dette er en mye brukt metode når en studerer fødselshistorier (se for eksempel Lyngstad (2010) for en innføring). Hazarden er den betingede sannsynligheten for at en hendelse (her fødsel av første eller tredje barn) vil skje på

et bestemt tidspunkt for en bestemt kvinne, gitt at kvinnen ikke har opplevd hendelsen før.

I resultatene angir vi hazard ratio for forklaringsvariablene og kontrollvariablene. Hazard ratios kan tolkes nesten likt som odds ratios fra en logistisk regresjon (Allison 2010). Hazard ratio angir forholdet mellom hazarden for en gruppe sammenlignet med referansegruppen. For eksempel en hazard ratio på 0,68 betyr at sjansen for å få et første eller tredje barn er $1 - 0,68 = 32$ prosent lavere for denne gruppen sammenlignet med dem i referansegruppen.

Med den analysestrategien vi bruker her, kan vi ikke si at de sammenhengene vi finner er et resultat av kausalitet idet de også kan skyldes seleksjon. Dette er en svakhet ved de aller fleste analysemetoder hvor en ikke har tilgang til eksperimentelle data. Det vi imidlertid gjør er å ta hensyn til at det kan være lokale faktorer som både påvirker fruktbarhetsatferden på den ene siden og utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser på den andre siden. For eksempel, det er regionale forskjeller i holdninger og verdier til likestilling og familieliv.

I våre analyser bruker vi en fasteffekt prosedyre hvor slike forskjeller blir tatt hensyn til. Dette gjør vi ved å inkludere et sett med kommunedummyer som representerer uobserverte og tidsuavhengige faktorer knyttet til den enkelte kommune (kommunefasteffekter). Kommunedummyene referer til situasjonen i kommunen kvinnene bodde i ved inngangen til observasjonsåret og er konstante over tid, mens variabelen arbeidsledighet varierer over tid innenfor kommunene.

Alle våre forklaringsvariabler og kontrollvariabelen samliv er målt året før observasjonsåret. For eksempel bruker vi økonomisk aktivitet, utdanning og inntekt i 2003 for å estimere første- eller tredjefødsler i 2004.

Hovedspørsmålet i denne rapporten er hvorvidt betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser for første- og tredjefødsler har endret seg i perioden hvor SFT har gått ned. Våre analyser er delt i to steg. I det første steget er analysene basert på en modell som inkluderer forklaringsvariablene og en dummyvariabel for perioden etter 2010 (periode-dummy). Hazard ratio for periode-dummyen viser endringene i sjansen for første- og tredjefødsels for perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000(2004)-2009. For forklaringsvariablene viser hazard ratio betydningen av disse faktorene for første- og tredjefødsler. I det andre steget utvider vi modellen med en interaksjon mellom forklaringsvariablene og periode-dummy.³ Interaksjonsvariabelen viser om forklaringsvariablene har ulik betydning i de to periodene. Når vi presenterer resultatene beregner hazard ratio for de ulike forklaringsvariablene for perioden 2000(2004)-2009 og perioden 2010-2015. Dette gjør vi ved å multiplisere verdien for interaksjonsvariablene med verdiene for forklaringsvariabelen.

I de to analysekapitlene presenterer vi resultatene for en og en forklaringsvariabel og i tråd med vår analysestrategi. Det vil si at vi først presenterer og forklarer sammenheng mellom hovedforklaringsvariabelen og sjansen for første eller tredje fødsel over hele observasjonsperioden. Deretter belyser vi hvorvidt betydningen har forandret seg i perioden 2010-2015 sammenlignet med den forrige perioden, med utgangspunkt i resultatene fra interaksjonsmodellene. Hvis ikke noe annet er angitt, ta vi hensyn til de andre forklarings- og kontrollvariablene i modellene. Under hver tabell henviser vi til den fulle modellen som finnes i egne vedleggstabeller.

³ Blant annet Kravdal (1994) har brukt en lignende analysestrategi for å undersøke hvorvidt ratene for førstefødsler i Norge har endret seg over flere perioder (fram til 1988) og hvorvidt betydningen av enkelte forklaringsvariablene har forandret seg i de ulike periodene.

3. Analyser av førstefødsler

En sentral forklaring på nedgangen i SFT fra 2010 er utsettelse av førstefødsler. I dette kapittelet skal vi se nærmere på sammenhengen mellom utdanning, økonomisk aktivitet, økonomiske ressurser og arbeidsledighet i kommunen og førstefødsler, og hvorvidt betydningen av disse faktorene har endret seg i perioden 2010-2015. Kapittelet er organisert ved at vi ser på hver av de ulike forklaringsvariablene, først ved å vise hvilken betydning de har hatt i hele observasjonsperioden og så vise hvorvidt betydningen av de ulike forklaringsvariablene er forskjellig i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden og 2000-2009. For begge analysene viser vi resultater fra fire ulike modeller. Den første modellen inkluderer alle kvinnene i utvalget. Vi har deretter laget separate modeller for kvinner i aldersgruppene 20-25 år, 26-32 år og 33-39 år. Dette har vi gjort fordi betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser kan være forskjellig i ulike aldre.

Utgangspunktet for analysene er å få mer kunnskap om hvorfor SFT har gått ned fra 2010. Vi har laget en periode-dummy som skiller denne perioden fra de andre årene i observasjonsperioden. Med utgangspunkt i tre modeller undersøker vi først hvorvidt periode-dummen fanger opp nedgangen i SFT fra 2010, sammenlignet med perioden 2000-2009. Resultatene fra disse modellene presenteres i tabell 3.1. Modell 1 inkluderer kun variabelen periode-dummy. Modell 2 inkluderer også kommunefasteffekter hvor kommunedummen representerer uobserverte og tidsuavhengige faktorer knyttet til den enkelte kommune. Modell 3 inkluderer i tillegg forklaringsvariablene og kontrollvariablene. Som i de følgende modellene, viser vi resultater først for alle kvinner i utvalget og deretter for de tre definerte aldersgruppene.

Hvis vi starter med å se på alle, viser den første modellen (Modell 1) at sjansen for å få sitt første barn er 32 prosent lavere i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009. Dette gjenspeiler det vi vet om nedgangen i SFT fra 2010 og utsettelse av førstefødsler. Kvinner 20-25 år har 31 prosent lavere sjanse for å få sitt første barn i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009. Tilsvarende tall for kvinner 26-32 år er 23 prosent og for kvinner 33-39 år 15 prosent. I modellen som tar hensyn til uobserverte og tidsuavhengige faktorer i kommunene kvinnene bor (modell 2), får vi tilnærmet samme resultater, noe som kan tolkes som at disse faktorene ikke har hatt betydning for endringene i førstefødsler i de to periodene. Også i modellen hvor vi i tillegg inkluderer forklaringsvariablene og kontrollvariablene (modell 3) er resultatene stabile og viser at sjansen for å få sitt første barn er lavere i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009. Når vi tar hensyn til de ulike forklarings- og kontrollvariablene, øker forskjellene mellom de to periodene i noen grad for de to eldste aldersgruppene.

Tabell 3.1 Førstefødsler blant kvinner etter periode, uten kontrollvariabler og med kommune faste effekter. Hazard ratios¹

		Alle	20-25 år	26-32 år	33-39 år
Modell 1	Periode-dummy	0,68	0,69	0,77	0,85
Modell 2	Periode-dummy	0,68	0,70	0,77	0,84
Modell 3	Periode-dummy	0,70	0,69	0,73	0,77

¹ Modell 1 og 2 er basert på Tabell A.3.1 - A.3.4 i vedlegg, Modell 3 er basert på Tabell A.3.5 og Tabell A.3.6 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at hovedtrenden er at sjansen for å få sitt første barn er lavere i perioden 2010-2015 enn i perioden 2000-2009. Nedgangen er størst blant de yngste og minst blant de eldste, noe som blant annet må ses i sammenheng med at kvinner 33-39 år som enda ikke har fått barn har færre år å utsette det å få barn.

Disse resultatene gjenspeiler dermed den observerte nedgangen i SFT og tidligere beskrevet nedgang i ratene for førstefødsler (Lappegård og Dommermuth 2015).

3.1. Økonomisk aktivitet

Våre resultater for sammenhengen mellom økonomisk aktivitet og førstefødsler støtter opp om tidligere studier om at det å være i arbeid er en viktig betingelse for å få barn (se for eksempel Hart 2015). I tidligere studier som har sett på endringer i fruktbarheten, har man hver for seg skilt mellom kvinner som er under utdanning eller ikke (Hart mfl. 2015; Lappegård og Dommermuth 2015) og mellom kvinner som har en minimumsinntekt på minst 1G eller ikke (Hart mfl. 2015), men ikke sett på en kombinasjon av disse. Funnene fra disse to studiene tyder på en sterkere nedgang i sjansen for førstefødsler etter 2010 blant kvinner under utdanning enn blant andre kvinner (Hart mfl. 2015; Lappegård og Dommermuth 2015). Videre finner Hart mfl. (2015) at nedgangen i førstefødsler er sterkere blant kvinner som tjener minst 1G. I vår analyse er grense for å være i arbeid noe høyere (lønnsinntekt på minst 2G) og samtidig kombinerer vi det med informasjon om løpende utdanning og arbeidsledighet. Dermed får vi et klarere bilde av betydningen av å være i arbeid versus annen aktivitet.

Vi begynner med å se på betydningen av økonomisk aktivitet over hele observasjonsperioden og resultatene presenteres i tabell 3.2. I våre analyser er det å være i arbeid referansegruppe. Hvis vi starter med å se på alle, viser resultatene at sammenlignet med dem som er i arbeid har alle andre grupper en lavere sjanse for å få sitt første barn. For dem som er under utdanning er det hele 62 prosent lavere sjanse for å få barn, sammenlignet med dem som er i arbeid. De som er arbeidsledige har 20 prosent lavere sjanse for å få barn sammenlignet med dem i arbeid, mens kvinner som hverken er registrert i arbeid, som arbeidsledig eller under utdanning har 16 prosent lavere sjanse for å få barn sammenlignet med dem i arbeid. Det generelle mønsteret er det samme i de ulike aldersgruppene, men det er også noen forskjeller. Blant kvinner 20-25 år er det et mindre skarpt skille mellom gruppen arbeidsledige og gruppen annet sammenlignet med dem som er i arbeid, mens det blant kvinner 33-39 år er en tydelig forskjell mellom dem som er i arbeidsstyrken og dem som hverken er under utdanning eller arbeidsledig.

Tabell 3.2 Førstefødsler blant kvinner etter økonomisk aktivitet. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios¹

	Alle	20-25 år	26-32 år	33-39 år
I arbeid ²	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,80	0,89	0,72	0,72
Under utdanning	0,38	0,39	0,47	0,54
Annet	0,84	0,94	0,79	0,57

¹ Basert på Tabell A.3.1-A.3.4 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For å studere hvorvidt betydningen av økonomisk aktivitet har endret seg i perioden når SFT har gått ned sammenlignet med perioden 2000-2009 har vi inkludert en interaksjonsvariabel mellom økonomisk aktivitet og periode-dummy. Resultatene presenteres i tabell 3.3. Vi beregner hazard ratios for førstefødsler blant kvinner med ulik økonomisk aktivitet i periodene 2000-2009 og 2010-2015 med utgangspunkt i denne interaksjonsvariabelen. Hvis vi starter med alle, ser vi at det generelle mønsteret er det samme i de to periodene, nemlig at kvinner som ikke er i arbeid har lavere sjanse for å få sitt første barn enn kvinner som er i arbeid. I perioden når SFT har gått ned har imidlertid sjansen for å få sitt første barn blitt signifikant lavere for dem som er arbeidsledig og dem som er under utdanning sammenlignet med dem i arbeid. Mens kvinner som var arbeidsledig i perioden 2000-2009 hadde 17 prosent lavere sjanse for å få barn sammenlignet med dem i arbeid, var tilsvarende tall i perioden 2010-2015 27 prosent. Kvinner som er under

utdanning har lavest sjanse for å få barn i perioden 2000-2009 sammenlignet med dem i arbeid og denne forskjellen forsterkes noe i perioden 2010-2015. Blant kvinner som er i gruppen annet har det ikke vært noen signifikante forskjeller i de to periodene.

Når vi ser på endringer i de ulike aldersgruppene, finner vi noen forskjeller i mønsteret. Blant kvinner 20-25 år har perioden 2010-2015 hatt en negativ effekt for alle gruppene. Mens det ikke var noen signifikant forskjell i sjansen for førstefødsel blant kvinner som var arbeidsledig og i gruppe annet i perioden 2000-2009, er sjansen for førstefødsel 22 prosent lavere blant arbeidsledige og 12 prosent lavere blant kvinner i gruppe annet sammenlignet med de i arbeid i perioden 2010-2015. Blant kvinner 26-32 år skjer det ingen signifikante endringer i de to periodene blant arbeidsledige, mens forskjellen i sjansen for førstefødsel har blitt noe mindre blant kvinner i gruppen annet. Det samme ser vi blant kvinner 33-39 år. Det kan bety at kvinner over 25 år som er helt utenfor arbeidslivet eller utdanning har vært mindre påvirket av de endringene som har skjedd i perioden hvor SFT har gått ned.

Tabell 3.3 Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter økonomisk aktivitet. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios¹

	Alle		20-25 år		26-32 år		33-39 år	
	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,83	0,73	0,96	0,78	0,73	0,71	0,78	0,62
Under utdanning	0,39	0,35	0,41	0,35	0,49	0,44	0,54	0,54
Annet	0,81	0,84	0,99	0,88	0,76	0,82	0,55	0,60

¹ Beregning er basert på Tabell A.3.7 og A.3.8 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2000-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si det å være i arbeid er viktig når kvinner skal ha barn og at dette har fått enda større betydningen i perioden når SFT har gått ned. Å være arbeidsledig reduserer sjansen for å få barn sammenlignet med å være i arbeid blant alle kvinner, og spesielt blant kvinner i den eldste aldersgruppen er forskjellen mellom de to gruppene relativ stor. Å være under utdanning er den viktigste faktoren som reduserer sjansen for førstefødsel sammenlignet med å være i arbeid, noe som spesielt gjelder den yngste aldersgruppen.

3.2. Arbeidserfaring

Sammenhengen mellom arbeidserfaring og førstefødsler kan knyttes til to mekanismer. Den ene mekanismen er at foreldrepermisjonsordningen er knyttet til deltakelse i arbeidsmarkedet før en skal ha permisjon og for å få utbetalt foreldrepenger må en ha opparbeidet seg dette gjennom å ha vært i arbeid minimum 6 av de siste 10 månedene. Dette betyr at det fleste som får barn har vært i jobb i forkant av fødsel. Den andre mekanismen er at mange ønsker å få et fotfeste i arbeidsmarkedet før de får barn og at de skal ha opparbeidet seg noe erfaring før de tar et avbrekk fra arbeidslivet i forbindelse med fødsel.

Vi ser først på sammenhengen mellom arbeidserfaring og førstefødsler for alle og for kvinner i ulike aldre over hele perioden og resultatene presenteres i tabell 3.4. Når det å ha mindre enn ett års arbeidserfaring er referansegruppe ser vi at sjansen for å få sitt første barn øker med økt arbeidserfaring når vi ser på alle. Mønsteret er noe forskjellig avhengig av hvilken aldersgruppe kvinnene er i. Dette gjelder spesielt de aller eldste hvor all arbeidserfaring over ett år har en negativ effekt på førstefødsler, mens det for kvinner mellom 26-32 år ikke er noen signifikante

forskjeller mellom de som har under 1 års arbeidserfaring og de som har 1-2 års arbeidserfaring.

Tabell 3.4 Førstefødsler blant kvinner etter arbeidserfaring. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios¹

	Alle	20-25 år	26-32 år	33-39 år
0 – 1 år arbeidserfaring ²	1	1	1	1
1,1 – 2 år arbeidserfaring	1,07	1,09	1,00	0,70
2,1 – 4 år arbeidserfaring	1,29	1,18	1,22	0,70
4,1 og flere år arbeidserfaring	1,58	1,09	1,36	0,82

¹ Basert på Tabell A.3.5 og Tabell A.3.6 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For å studere hvorvidt betydningen av arbeidserfaring har endret seg i perioden når SFT har gått ned sammenlignet med perioden 2000-2004 har vi inkludert en interaksjonsvariabel mellom arbeidserfaring og periode-dummy. Vi beregner hazard ratios for førstefødsler blant kvinner med ulik arbeidserfaring i periodene 2000-2009 og 2010-2015 med utgangspunkt i denne interaksjonsvariabelen. Resultatene fra disse modellene er presentert i tabell 3.5. Det generelle mønsteret når vi ser på alle er at jo mer arbeidserfaring jo høyere sjanse for førstefødsel, men at denne positive effekten er noe mindre i perioden 2010-2015 enn i perioden 2000-2009. Mønsteret er imidlertid svært forskjellig i de ulike aldersgruppene. For kvinner 20-24 år har arbeidserfaring inntil 4 år fått større betydning for førstefødsel i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009. At arbeidserfaring over 4 år ikke har noen signifikante effekter må her ses i sammenheng med at dette er unge kvinner og det vil være få i denne gruppen som har opparbeidet seg så mye arbeidserfaring før de får sitt første barn. At arbeidserfaring ellers har fått større betydning blant de aller yngste kan tolkes som at det å få et fotfeste i arbeidslivet før de får barn kan ha blitt viktigere i perioden fra 2010 og at det kun å ha noe erfaring fra arbeidslivet er mer negativt for å få barn.

For kvinner 26-32 år har arbeidserfaring fått mindre positiv betydning i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009, og kvinner som har 1-2 år arbeidserfaring har i perioden 2010-2015 noe lavere sjanse for førstefødsel enn blant kvinner med inntil 1 års arbeidserfaring. Dette innebærer at effekten av arbeidserfaring først er positiv når kvinnene har mer enn 2 års arbeidserfaring. En tolkning av dette kan være at flere bruker lenger tid på å få et fotfeste i arbeidslivet før de får barn. Hvor lang tid det tar å få et fotfeste i arbeidslivet er ikke nødvendigvis konstant og flere kan oppleve at det tar lenger tid. At forskjellene mellom kvinner med arbeidserfaring over 2 år og kvinner med inntil 1 års arbeidserfaring har blitt mindre kan skyldes at sistnevnte gruppe i mindre grad enn andre har endret fruktbarhetsatferd i de to periodene.

For kvinner 33-39 år har arbeidserfaring en negativ effekt på førstefødsler, en effekt som blir noe sterkere i perioden 2010-2015 sammenlignet med 2000-2009. De aller fleste i denne aldersgruppen vil ha et godt fotfeste i arbeidslivet og de som kun har inntil 1 års arbeidserfaring vil være en selektiv gruppe. Generelt vil en kunne anta at det er andre faktorer enn arbeidserfaring som har betydning for førstefødsler i denne aldersgruppen.

Tabell 3.5 Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter arbeidserfaring. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios¹

	Alle		20-25 år		26-32 år		33-39 år	
	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015
0 - 1 år arbeidserfaring ²	1	1	1	1	1	1	1	1
1,1 - 2 år arbeidserfaring	1,09	1,05	1,07	1,12	1,05	0,94	0,72	0,68
2,1 - 4 år arbeidserfaring	1,32	1,23	1,13	1,26	1,27	1,14	0,76	0,63
4,1 og flere år arbeidserfaring	1,62	1,50	1,05	1,17	1,41	1,31	0,90	0,74

¹ Beregning er basert på Tabell A.3.9 og A.3.10 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2000-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at arbeidserfaring er viktig for førstefødsler for kvinner under 32 år, mens det har mindre betydning for de eldste kvinnene. Jo mer arbeidserfaring jo høyere sjanse for førstefødsel sammenlignet med å ha inntil 1 års arbeidserfaring. Selv om vi skal være litt varsomme i tolkningen av disse funnene fordi vårt mål på arbeidserfaring er høyt korrelert med inntekt, betyr nok dette at de aller fleste kvinner ønsker å få et fotfeste i arbeidslivet før de får barn. For de aller yngste kan det se ut som at det å ha fått en fot innenfor arbeidslivet i seg selv har blitt viktigere, mens det blant kvinner 26-32 år kan se ut til at flere bruker mer tid i arbeidslivet før de får barn.

3.3. Inntekt

I teorier hvor beslutninger om å få barn ses på som et rasjonelt valg blir kostnadene ved å få barn veid opp mot gleden og nytte barn gir, gitt den enkeltes preferanser og økonomiske rammebetingelser. Når en snakker om kostnadene ved å få barn, gjelder det både de direkte utgiftene knyttet til oppvekst og forsørgelse, og indirekte kostnader knyttet til at omsorgen tar tid hvor tapt arbeidsinntekt på grunn av yrkesavbrudd eller redusert arbeidstid er de viktigste alternativ-kostandene.

Inntekt korrelerer tett med økonomisk aktivitet selv om vi ser på samlet inntekt og ikke kun yrkesinntekt og det er høy korrelasjon mellom inntekt og arbeidserfaring. Det er likevel interessant i seg selv å studere sammenhengen mellom inntekt og førstefødsler. Når vi ser på inntekt har vi derfor utelatt arbeidserfaring og økonomisk aktivitet i modellene.

Vi begynner med å se på betydningen av inntekt over hele observasjonsperioden og resultatene presenteres i tabell 3.6. Vi starter med å kommentere resultatene for alle. Kvinner i den laveste inntektsgruppen 0-20% er referansegruppe. Det generelle mønsteret er at det er en J-fordelt sammenheng mellom inntekt og førstefødsler. Det betyr at kvinner i nest lavest inntektsgruppe har 12 prosent lavere sjanse for førstefødsel enn kvinner i den laveste inntektsgruppen, mens kvinner i alle andre inntektsgruppene har høyere sjanse for førstefødsel enn kvinner i den laveste inntektsgruppen. Dette mønsteret finner vi også i modellene for aldersgruppene 20-25 år og 26-32 år, med unntaket at blant de yngste er forskjellen mellom den laveste og nest laveste inntektsgruppen ikke signifikant. Det samme gjelder for den tredje inntektsgruppen i aldersgruppen 26-32 år. I aldersgruppen 33-39 år er det kvinner i den tredje inntektskategorien (41-60%) som har den laveste sjansen å få sitt første, mens den nest høyeste inntektsgruppen ikke er signifikant forskjellig fra dem med lavest inntekt. Samlet sett tyder disse resultatene på at tilstrekkelige økonomiske ressurser, mest sannsynlig basert på yrkesinntekt, øker sjansen for å få sitt første barn. Kvinner med lavest inntekt består av kvinner både uten egen inntekt og kvinner med veldig liten inntekt. Dette kan være en selektert gruppe hvor andre faktorer enn egen inntekt har betydning for om de får barn.

Tabell 3.6 Førstefødsler blant kvinner etter samlet inntekt. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios¹

	Alle	20-25 år	26-32 år	33-39 år
0 – 20 % ²	1	1	1	1
21 – 40 %	0,88	0,98	0,80	0,80
41 – 60 %	1,33	1,33	0,99	0,68
61 – 80 %	1,71	1,85	1,47	1,01
81 – 100 %	2,06	1,93	1,67	1,29

¹ Basert på Tabell A.3.11 og Tabell A.3.12 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjonsvariabel mellom inntekt og periode-dummy beregner vi hazard ratios for førstefødsler blant kvinner med ulik inntekt i periodene 2000-2009 og 2010-2015. Resultatene fra disse modellene er presentert i tabell 3.7. Vi starter med å kommentere resultatene for alle. Den J-fordelte sammenhengen vi så når vi ikke skilte mellom de to periodene blir enda mer framtreddende for perioden 2010-2015, med unntak av kvinner med høyest inntekt hvor det ikke er noen signifikante forskjeller mellom de to periodene. Disse resultatene viser at kvinner i laveste og høyeste inntektsgruppe i liten grad har blitt påvirket av periode, mens det har vært en effekt for de andre inntektsgruppene.

For kvinner 20-25 år er det en signifikant positiv interaksjonseffekt mellom inntekt og periode-dummy for kvinner i de to høyeste inntektsgruppene. For kvinner 26-32 år er det en negativ signifikant interaksjonseffekt mellom inntekt og periode-dummy for kvinner i den tredje inntektsgruppen (41-60%) og en positiv interaksjonseffekt for kvinner i den nest høyeste inntektsgruppen. For kvinner 33-39 år er det en negativ signifikant interaksjonseffekt mellom inntekt og periode-dummy for kvinner i den nest laveste og nest høyeste inntektsgruppen.

Tabell 3.7 Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter samlet inntekt. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios¹

	Alle		20-25 år		26-32 år		33-39 år	
	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015
0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1	1	1
21 – 40 %	0,91	0,83	0,99	0,96	0,81	0,78	0,75	0,88
41 – 60 %	1,20	1,09	1,35	1,31	1,05	0,90	0,67	0,69
61 – 80 %	1,77	1,61	1,81	1,92	1,54	1,36	1,05	0,95
81 – 100 %	2,07	2,03	1,77	2,17	1,69	1,64	1,27	1,31

¹ Beregning er basert på Tabell A.3.13 og A.3.14 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2000-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at inntekt har betydning for førstefødsler blant kvinner. Generelt kan vi si at gitt at kvinnene har en viss inntekt, gir høyere inntekt høyere sjans for førstefødsler sammenlignet med de som ikke har inntekt eller svært lav inntekt. Betydningen av inntekt for førstefødsler er ikke bare en effekt av kroner hvor mer inntekt reduserer kostnader ved å få barn, men er også en effekt av arbeidslinja hvor det å etablere seg på arbeidsmarkedet før en får barn er viktig for å kunne kombinere familieliv med egen karriere. Det er imidlertid ikke et helt entydig mønster i hvordan betydningen av inntekt har endret seg i perioden hvor SFT har gått ned. Resultatene tyder på at de endringer som har skjedd i mindre grad har påvirket kvinner med de aller laveste og de aller høyeste inntektene enn de andre kvinnene. Våre resultater støtter dermed delvis opp om Hart mfl. (2015) sitt funn, hvor nedgangen i sjansen for førstefødsler etter 2010 er sterkere blant kvinner med en lønnsinntekt på minst 1G, sammenlignet med dem uten lønnsinntekt eller svært lav lønnsinntekt. Vi finner i tillegg at nedgangen i sjansen for førstefødsler er svakere blant kvinner med aller høyest inntekt blant kvinner 20-25 år.

3.4. Arbeidsledighet i kommunen

I perioden når SFT har gått ned har det vært en økning i arbeidsledighetsratene selv om de ikke har veldig høye. Vi har allerede diskutert betydning av å være arbeidsledig for førstefødsler. Våre resultater viste at kvinner som var arbeidsledige har lavere sjans for førstefødsel enn kvinner som er i arbeid og at betydningen av å være arbeidsledig ble mer negativ i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009. Arbeidsledighet i kommunen gir en indikasjon på hvor vanskelig det er å få en ny jobb eller hvor vanskelig det er å etablere seg i arbeidsmarkedet.

Vi ser først på sammenhengen mellom arbeidsledighet i kommunen og førstefødsler over hele perioden og støtter oss her på resultatene fra tabell 3.8. Arbeidsledighet i kommunen inngår som en kontinuerlig variabel i modellene og resultatene viser at en øking i arbeidsledigheten fører til en lavere sjans for førstefødsler blant alle kvinner og i alle aldersgrupper. Effekten er imidlertid forholdsvis svak og tyder på at selv om det er en negativ effekt av arbeidsledighet i kommunen er det andre faktorer som er viktigere for kvinners førstefødsler.

Tabell 3.8 Førstefødsler blant kvinner etter arbeidsledighet i kommunen. Hazard ratios.¹

	Alle	20-25 år	26-32 år	år
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,98	0,99	0,98

¹ Basert på Tabell A.3.5 og Tabell A.3.6 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjonsvariabel mellom arbeidsledighet i kommunen og periode-dummy beregner vi hazard ratios for arbeidsledighet i kommunen for førstefødsler for kvinner i periodene 2000-2009 og 2010-2015. Resultatene fra disse beregningene er presentert i tabell 3.9. For alle har arbeidsledighet i kommunen ingen signifikant effekt i perioden 2000-2009, men i perioden 2010-2015 er den signifikant og effekten er betydelig mer negativ enn når vi så hele observasjonsperioden under ett. Kvinner 26-32 år følger samme mønster som for alle. For kvinner 20-25 år er den effekten arbeidsledighet i kommunen signifikant i perioden 2000-2009, og selv om den fortsatt er negativ i perioden 2010-2015 er effekten ikke signifikant forskjellig fra effekten i perioden 2000-2009. For kvinner 33-39 år har arbeidsledighet i kommunen en negativ effekt for førstefødsler i perioden 2000-2009, og den negative effekten forsterkes i perioden 2010-2015.

Tabell 3.9 Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter arbeidsledighet i kommunen. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios¹

	Alle		20-25 år		26-32 år		33-39 år	
	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015
	Arbeidsledighet i kommunen	1,00	0,95	0,98	0,96	1,00	0,94	0,98

¹ Beregning er basert på Tabell A.3.15 og A.3.16 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2000-2009 ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at arbeidsledighet i kommunen hadde liten men signifikant effekt på førstefødsler i perioden når SFT var relativt høy og det har fått mer å si perioden når SFT har gått ned. Dette tyder på at kvinnene ikke bare er påvirket av egen situasjon for førstefødsler, men også av den økonomiske situasjonen rundt seg hvor høyere arbeidsledighet og strammere arbeidsmarked bidrar til en nedgang i sjansen for førstefødsler.

3.5. Utdanningsnivå

Betydningen av utdanning står sentralt i forskningen om fruktbarhet og har vist seg å være en sentral faktor for å forklare forskjeller i når kvinner får barn og hvor mange bar de får. Det generelle mønsteret når det gjelder sammenhengen mellom

utdanningsnivå og førstefødsler er at kvinner med høyere utdanning får barn senere enn kvinner med lavere utdanning, og det er noen flere som ikke får barn blant de med høyere utdanning. Det er viktig å skille mellom hvorvidt en er under utdanning eller ikke og hva slags utdanning en har. Vi har allerede diskutert betydningen av å være under utdanning og i dette avsnittet ser vi på betydningen av utdanningsnivå, mens vi i neste avsnitt ser på betydningen av utdanningsfelt.

I forløpsmodeller hvor en ser på sammenhengen mellom utdanningsnivå og førstefødsler er det viktig å merke seg at vi når vi estimerer hvorvidt en kvinne får sitt første barn eller ikke tar modellen høyde for tid kvinnene har vært under «risiko» for å få sitt første barn. Kvinner med grunnskole som høyeste utdanning er ferdig med sin utdanning på en lavere alder og vil derfor ha flere år under «risiko» enn kvinner med høyere utdanning. Kvinner med høyere utdanning vil også bidra med observasjoner under «risiko» i denne gruppen før de er registrert med en høyere utdanning. Dette resulterer ofte i at kvinner med lavere utdanning har lavere hazard ratios for førstefødsler enn kvinner med høyere utdanning som «akselererer» relativt raskere til å få barn når de er ferdig med sin utdanning enn kvinner med lavere utdanning.

Dette medfører at sammenhengen mellom utdanning og sjanse for førstefødsler er svært forskjellig etter alder og derfor velger vi kun å kommentere resultatene for de tre aldersgruppene. Vi ser først på sammenhengen mellom utdanningsnivå og førstefødsler over hele perioden og resultatene presenteres i tabell 3.10. For kvinner 20-25 år er det en negativ sammenheng mellom utdanningsnivå og førstefødsel, mens det for kvinner 26-32 år og kvinner 33-39 år er en positiv sammenheng.

Tabell 3.10 Førstefødsler blant kvinner etter høyest fullførte utdanningsnivå. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios¹

	Alle	20-25 år	26-32 år	33-39 år
Grunnskole ²	1	1	1	1
Videregående	0,81	0,59	1,11	1,44
Universitet og høyskole, lavere nivå	1,02	0,50	1,31	2,00
Universitet og høyskole, høyere nivå	1,15	0,31	1,30	2,36

¹ Basert på Tabell A.3.5 og Tabell A.3.6 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For å studere hvorvidt betydningen av utdanningsnivå har endret seg i perioden når SFT har gått ned sammenlignet med perioden 2000-2004 har vi inkludert en interaksjonsvariabel mellom utdanningsnivå og periode-dummy. Vi beregner hazard ratios for førstefødsler blant kvinner med ulikt utdanningsnivå i periodene 2000-2009 og 2010-2015 med utgangspunkt i denne interaksjonsvariabelen og resultatene er gjengitt i tabell 3.11 Vi velger også her kun å kommentere resultatene for de ulike aldersgruppene. For kvinner 20-25 år er det ingen signifikante effekter for interaksjonsvariabelen mellom utdanningsnivå og periode-dummy, mens det både for kvinner 26-32 år og kvinner 33-39 år er en negativ effekt av periode-dummy for kvinner med videregående skole som høyeste fullførte utdanning. I perioden 2010-2015 har kvinner i denne utdanningsgruppen fortsatt høyere sjanse for førstefødsel enn kvinner med grunnskoleutdanning, men forskjellen mellom de to utdanningsgruppene er lavere. Disse resultatene tyder på at det er spesielt kvinner med videregående utdanning som er påvirket av de endringer som har skjedd i perioden når fruktbarheten har gått ned.

Tabell 3.11 Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter høyest fullførte utdanningsnivå. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios¹

	Alle		20-25 år		26-32 år		33-39 år	
	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,83	0,78	0,59	0,59	1,15	1,05	1,50	1,32
Univ. og høyskole, lavere nivå	1,03	0,99	0,49	0,51	1,34	1,28	2,06	1,91
Univ. og høyskole, høyere nivå	1,16	1,13	0,35	0,29	1,32	1,27	2,37	2,32

¹ Beregning er basert på Tabell A.3.17 og A.3.18 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2000-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at utdanningsnivå ikke har hatt stor betydning for de endringer som har vært i førstefødsler i perioden når SFT har gått ned. Resultatene her er i samsvar med det vi fant i en tidligere analyse av fruktbarheten hvor vi fant at det var en utsettelse av førstefødsler blant kvinner i alle utdanningsnivåer (Lappegård og Dommermuth 2015). Dette tyder på at selv om utdanningsnivå er en av de mest sentrale faktorene for å forklare forskjeller i når kvinner får barn har det vært andre faktorer som har bidratt til at sjansen for førstefødsel har gått ned i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009.

3.6. Utdanningstype

Fra tidligere studier (se for eksempel Lappegård og Rønsen 2005) vet vi at det kan være vel så store forskjeller i fruktbarhet etter utdanningstype som etter utdanningsnivå. Om vi ikke finner de store forskjellene i perioden 2010-2015 blant kvinner med ulikt utdanningsnivå kan det være forskjeller etter utdanningstype da utdanningsfelt i større grad er knyttet til ulike deler av arbeidsmarkedet.

Vi begynner med å se på betydningen av utdanningstype over hele observasjonsperioden og resultatene presenteres i tabell 3.12. Forskjellene etter utdanningstype varierer i de ulike aldersgruppene, hvor det er størst forskjeller blant kvinner 20-25 år, og minst forskjeller blant kvinner 33-39 år. De store forskjellene blant de yngste må ses i sammenheng med at mange fortsatt kan være under utdanning, mens de små forskjellene blant de eldste kan ses i sammenheng med at det kan være andre faktorer enn hva slag utdanning de har som har større betydning for hvorvidt de får sitt første barn eller ikke.

Vi velger her å kommentere forskjellene for alle i mer detalj. Kvinner med lærerutdanning er referansegruppe og kvinner med alle andre utdanningstyper har lavere førstefødselsrater enn denne gruppen. Vi kan dele kvinnene i fem ulike grupper. Den første gruppen er kvinner med sykepleieutdanning hvor sjansen for førstefødsel er kun 3 prosent lavere enn blant kvinner med lærerutdanning. Den andre gruppen består av utdanningsgruppene helse og sosial, primærnærings og samferdsel hvor sjansen for førstefødsel er mellom 14-19 prosent lavere enn kvinner med lærerutdanning. Den tredje gruppen består av utdanningsgruppene økonomi og administrasjon, naturvitenskap og teknologi, samfunnsfag og juridiske fag hvor sjansen for førstefødsel er mellom 23-29 prosent lavere enn kvinner med lærerutdanning. Den fjerde gruppen er utdanningsgruppene allmennfag og humaniora hvor sjansen for førstefødsel er mellom 32-35 prosent lavere enn kvinner med lærerutdanning. Den femte og siste gruppen består av utdanningsgruppen media og kommunikasjon hvor sjansen for førstefødsel er hele 45 prosent lavere sjansen enn kvinner med lærerutdanning.

Noe som er spesielt verd å merke seg, og som kommer tydeligere frem her enn vi har sett tidligere er den lave førstefødselsraten for kvinner med utdanning innenfor media og kommunikasjon. Mediebransjen er en bransje som har vært og er i store

omveltninger. Det har vært langt større etterspørsel etter jobber innenfor mediebransjen enn tilbud av jobber, noe som har gjort at mange bruker lang tid på å få etablert seg på arbeidsmarkedet innenfor denne bransjen.

Tabell 3.12 Førstefødsler blant kvinner etter utdanningstype. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios¹

	Alle	20-25 år	26-32 år	år
Pedagogikk og lærer ²	1	1	1	1
Allmenn utdanning	0,65	0,38	0,72	0,96
Humaniora	0,68	0,39	0,67	0,85
Samfunnsfag	0,73	0,37	0,73	0,93
Media og kommunikasjon	0,54	0,27	0,58	0,94
Juridiske fag	0,70	0,34	0,71	0,97
Økonomi og administrasjon	0,77	0,47	0,77	1,01
Naturvitenskap og teknologi	0,72	0,52	0,72	0,90
Helse og sosialfag	0,85	0,67	0,84	0,98
Sykepleie	0,97	0,97	0,98	1,05
Primærnæringer	0,81	0,59	0,80	0,84
Samferdsel	0,84	0,58	0,82	1,03

¹ Basert på Tabell A.3.19 og Tabell A.3.20 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.13 Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter utdanningstype. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios¹

	Alle		20-25 år		26-32 år		33-39 år	
	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015	2000 - 2009	2010 - 2015
Pedagogikk og lærer ²	1	1	1	1	1	1	1	1
Allmenn utdanning	0,64	0,66	0,38	0,37	0,71	0,73	0,94	0,97
Humaniora	0,67	0,68	0,40	0,36	0,68	0,65	0,85	0,85
Samfunnsfag	0,75	0,71	0,39	0,34	0,75	0,70	0,92	0,95
Media og kommunikasjon	0,57	0,53	0,28	0,26	0,60	0,57	0,96	0,93
Juridiske fag	0,74	0,65	0,35	0,32	0,74	0,67	0,96	0,98
Økonomi og administrasjon	0,76	0,78	0,46	0,50	0,76	0,78	1,02	0,99
Naturvitenskap og teknologi	0,72	0,73	0,52	0,51	0,71	0,73	0,90	0,92
Helse og sosialfag	0,84	0,88	0,66	0,68	0,83	0,87	0,96	1,00
Sykepleie	0,95	1,00	0,95	1,00	0,97	1,01	1,06	1,03
Primærnæringer	0,81	0,80	0,57	0,60	0,81	0,77	0,86	0,82
Samferdsel	0,81	0,88	0,56	0,61	0,80	0,84	1,02	1,04

¹ Beregning er basert på Tabell A.3.21 og A.3.22 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellig sammenlignet med perioden 2000-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For å studere hvorvidt betydningen av utdanningstype har endret seg i perioden når SFT har gått ned sammenlignet med perioden 2000-2004 har vi inkludert en interaksjonsvariabel mellom utdanningsnivå og periode-dummy. Vi beregner hazard ratios for førstefødsler blant kvinner med ulik utdanningstype i periodene 2000-2009 og 2010-2015 med utgangspunkt i denne interaksjonsvariabelen og resultatene fra disse beregninger er gjengitt i tabell 3.13. For kvinner 20-25 år og kvinner 33-39 år er det ingen signifikante endringer i betydningen av utdanningstype for førstefødsel i de to periodene, mens det er noen få for kvinner 26-32 år. Både kvinner i utdanningsgruppene samfunnsfag og juridiske fag har i perioden 2010-2015 enn i perioden 2000-2009 en relativt lavere sjans for førstefødsel sammenlignet med kvinner med lærerutdanning. Dette kan være et uttrykk for at kvinner i disse to gruppene har vært mer påvirket negativt av de endringer som har skjedd fra 2010 enn andre. Samtidig har forskjellen mellom kvinner med utdanning innenfor helse og sosialfag og kvinner med lærerutdanning blitt noe mindre mellom de to periodene. Selv om begge utdanningsgruppene er i hovedsak rettet

mot offentlig sektor kan vi ikke utelukke at kvinner i lærerutdanninger er mer påvirket negativ av de endringer som har skjedd fra 2010 enn kvinner innenfor utdanningsgruppen helse og sosial.

Oppsummert kan vi si at utdanningstype er en helt sentral faktor for kvinners sjans for førstefødsel, men disse forskjellene har i liten grad endret seg i perioden når SFT har gått ned.

3.7. Kontrollvariabler

I den foreliggende rapporten fokuserer vi på betydningen av utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser for førstefødsler. Samtidig kontrollerer vi for andre egenskaper og forhold som ifølge tidligere forskning er relevant for kvinners fruktbarhetsatferd. Resultatene for disse kontrollvariablene er stabile i de forskjellige modellene og i tråd med funn i tidligere studier. Kort oppsummert viser resultatene at sjansen for å få ett første barn er større blant kvinner som er enten gift eller samboer (sammenlignet med kvinner uten samliv) og blant kvinner som er enten innvandrere selv eller etterkommere av innvandrere. Selv om kvinner med innvandringsbakgrunn har en høyere fruktbarhet enn norskfødte kvinner (for en detaljert analyse ser for eksempel Tønnessen, 2014), er deres bidrag til SFT ikke utslagsgivende (Aase og Kaldager, 2014). I modellene for førstefødsler som ikke skiller mellom aldersgruppene (alle), kontrollerer vi også for alder. Koeffisientene for alder og alder kvadrert er signifikante og i tråd med funn fra tidligere analyser som viser en kurvelineær sammenheng mellom alder og sjansen for å få ett første barn (først stigende og så fallende).

3.8. Konklusjoner om førstefødsler

Økningen i gjennomsnittsalderen for førstefødsler er en av hovedårsakene til at SFT i Norge har gått ned fra 2010. Formålet med analysene i denne rapporten var å få mer kunnskap om de underliggende mekanismene for endringene i førstefødsler i perioden 2010-2015. Vår konklusjon er at det er tre faktorer som er viktige i å forklare nedgangen i sjansen for førstefødsler i perioden med en nedgang i SFT: (i) økonomisk aktivitet, (ii) arbeidserfaring og (iii) arbeidsledighet i kommunen. Dette er tre faktorer som knytter seg til den generelle økonomiske situasjonen i Norge og til arbeidsmarkedet, og vi drøfter nå momenter som ytterligere understøtter betydningen av disse faktorene.

For det første, det å være i arbeid er i seg selv en viktig faktor når kvinner får barn. I Norge står toinntektsfamilien sterkt og unge kvinner har sterke insentiver for å ha vært i jobb før de blir mødre. Generelt gir arbeid en økonomisk sikkerhet for å kunne forsørge et barn. Foreldrepermisjonsordningen og utbetalingen av foreldrepenger i Norge er i hovedsak forankret i arbeidserfaring, hvor kvinner uten tilknytning til arbeidsmarkedet kun får utbetalt en lav egenstønad i forbindelse med fødsel. Dette har nok bidratt til at preferanser for å ha vært i jobb før en får barn er spesielt høye i Norge. I Norge står også arbeidslinja sterkt og de senere årene har det vært økt fokus på gjennomstrømming i høyere utdanning hvor et politisk mål er at unge gjennomfører studiene raskere for å kunne bidra i arbeidslivet tidligere.

Våre resultater viser at det å være i arbeid har blitt viktigere for sjansen for å få barn fra 2010. Det kan bety at kvinner som står utenfor arbeidslivet opplever større økonomisk usikkerhet enn de som er i arbeid. Kvinner som er arbeidsledige kan oppleve større usikkerhet rundt sin egen økonomiske situasjon når samfunnet generelt opplever større økonomisk usikkerhet. Dette kan bidra til at arbeidsledige venter i gjensnitt lenger med å få barn enn de ville gjort i en periode med lavere usikkerhet. Kvinner som er studenter kan oppleve at det å etablere seg på arbeidsmarkedet før en får barn er enda viktigere når de opplever større økonomisk usikkerhet i samfunnet og at flere derfor venter lenger med å få barn.

mens de er studenter enn de ellers ville gjort. Våre resultater for kvinner som hverken var i arbeid, arbeidsledig eller student er ikke entydige, og det generelle bildet er at de i mindre grad enn de andre gruppene synes å ha endret atferd fra 2010. Dette kan ses i sammenheng med at disse i utgangspunktet er en selektert og svært heterogen gruppe. Herunder faller kvinner med sterke preferanser for familieliv og barn og som kanskje ikke ønsker å jobbe, men også kvinner som ufrivillig står utenfor arbeidslivet eller utdanningssystemet, for eksempel på grunn av sykdom.

For det andre tyder våre resultater på at også arbeidserfaring har fått større betydning for sjansen for førstefødsel i perioden når SFT har gått ned. Arbeidserfaring handler ikke bare om å opparbeide seg rettigheter til betalt foreldrepermisjon, men også om å erverve seg kompetanse på det arbeidsfeltet en jobber innenfor, samt det å få et ordentlig fotfeste i arbeidsmarkedet. Det siste omfatter for eksempel å få en fast stilling eller et lengre midlertidig engasjement med utsikter for videre ansettelse også etter at en har fått barn. For den yngste aldersgruppen i våre analyser (20-25 år) ser det ut til at det å ha hatt en jobb har blitt viktigere. Blant kvinner i alderen 26-32, som er alderen da majoriteten av kvinner i Norge får sitt første barn, er det blitt viktigere å ha vært lenger i arbeid. At betydningen av arbeidserfaring for førstefødselssjansen har økt fra 2010, tyder på at flere trenger lenger tid for å få et ordentlig fotfeste i arbeidslivet eller opplever at det er sikrere å vente lenger med å få et første barn i en periode med høyere økonomisk usikkerhet.

For det tredje tyder våre resultater på at arbeidsledighet i kommunen nesten ikke hadde noe å si for sjansen for førstefødsler før SFT gikk ned, mens det i perioden fra 2010 har fått en signifikant negativ betydning for sjansen for førstefødsel. Dette indikerer at unge kvinner ikke bare er påvirket av sin egen situasjon når de får barn, men at de også responderer på den generelle økonomiske situasjonen i samfunnet.

Utsettelse av førstefødsler er en viktig årsak til nedgangen i SFT fra 2010. Når sjansen for førstefødsel går ned i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2000-2009, er det viktig å merke seg at det ikke nødvendigvis betyr at færre kvinner vil få barn, men at de kan få barn på et senere tidspunkt. På 1990-tallet var det også en nedgang i SFT som blant annet hadde sammenheng med en økning i alderen da kvinnene fikk sitt første barn. Utsettelsene av førstefødsler den gangen var nært knyttet til en kraftig økning i antallet kvinner som tok høyere utdanning, og utdanning er også i dag en viktig faktor som påvirker når kvinner får barn. Mange av kvinnene som utsatte å få barn på grunn av utdanning på 1990-tallet, «hentet inn» utsatte fødsler senere. Hvorvidt vi vil få en tilsvarende «innhenting» er det for tidlig å si noe om nå, og vil avhenge av hva som skjer med den generelle økonomiske situasjonen og på arbeidsmarkedet fremover. Om flere venter stadig lenger vil innhenting bli vanskeligere og vanskeligere og for mange til slutt umulig. Dette er en situasjon flere europeiske land med lav fruktbarhet har erfart de siste tiårene.

4. Analyser av tredjefødsler

Nedgangen i SFT er i tillegg til utsettelse av førstefødsler også et resultat av en generell nedgang i antall kvinner som får tre barn eller flere (Hart mfl. 2015; Lappegård og Dommermuth 2015). I dette kapittelet skal vi se nærmere på sammenhenger mellom utdanning, økonomisk aktivitet og økonomiske ressurser og tredjefødsler, og hvorvidt betydningen av disse faktorene har endret seg i perioden 2010-2015 sammenliknet med perioden 2004-2009. Kapittelet er organisert på samme måte som for analysene av førstefødsler, men det er noe variasjon i hvilke forklaringsvariabler som er inkludert. Her har vi ikke sett på arbeidserfaring, men vi har sett på yrke, næring og arbeidstid. Vi har ikke hatt tilgang til informasjon om yrke før 2003 og observasjonsperioden er derfor 2004-2015 for tredjefødsler.⁴ Det er viktig å merke seg at når vi ser på tredjefødsler tar vi utgangspunkt i kvinner som har fått sitt andre barn. Dermed viser resultatene ikke kvinners samlede sjanse for å få tre barn, men sjansen for at tobarnsmødre får et tredje barn.

Vi starter med å se på hvordan sjansen for tredjefødsler har endret seg i perioden 2010-2015 sammenliknet med 2004-2009. Her bruker vi periode-dummy for å skille mellom de to periodene. Vi har inkludert tre ulike modeller. Modell 2 inkluderer bare periode-dummen og viser at sjansen for tredjefødsel i perioden 2010-2015 er 40 prosent lavere enn i perioden 2004-2009. Modell 2 inkluderer også kommunefasteffekter og siden sjansen for tredjefødsel ikke har forandret seg, kan det tolkes som at uobserverte og faktorer knyttet til den enkelte kommune ikke har hatt betydning for endringene i tredjefødsler i de to periodene. Modell 3 inkluderer i tillegg forklarings- og kontrollvariablene og viser at sjansen for tredjefødsel er 35 prosent lavere i perioden 2010-2015 sammenliknet med perioden 2004-2009.

Tabell 4.1 Tredjefødsler blant kvinner etter periode. Hazard ratios¹

		Tobarnsmødre
Modell 1	Periode-dummy	0,60
Modell 2	Periode-dummy	0,60
Modell 3	Periode-dummy	0,65

¹ Modell 1 og 2 er basert på Tabell A.4.1 i vedlegg, Modell 3 er basert på Tabell A.4.2 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at hovedtrenden er at sjansen for å få sitt tredje barn er lavere i perioden 2010-2015 enn i perioden 2000-2009. Dette er tydelig i alle modellene og aldersgruppene og gjenspeiler dermed den observerte nedgangen i SFT og den tidligere beskrivelsen av nedgangen i ratene for tredjefødsler (Lappegård og Dommermuth 2015).

4.1. Økonomisk aktivitet

I analysene av førstefødsel så vi at det å være i arbeid var svært viktig for sjansen for å få barn. Det er ikke gitt at det vil være de samme mekanismene for tredjefødsler. En studie som ser på sammenhengen mellom arbeid og tredjefødsler i perioden 1994-2002 i Norge viser at kvinner som ikke er i arbeid har høyere sannsynlighet for å få et tredje barn enn kvinner som er i arbeid (Gerster og Lappegård 2010). Her ble det argumentert for at selv i et land som Norge hvor det er gode muligheter for å kombinere arbeid og familieliv gjennom gode familiepolitiske ordninger er det fortsatt kostander ved å få barn og kostnadene er da spesielt høye blant kvinner i arbeid, siden en videre fødsel betyr at de får et brudd i sin yrkeskarriere.

⁴ I analysene bruker vi egenskapene av forklaringsvariablene fra året før en mulig fødsels, det vil si for sjansen for å få et tredje barn i 2004 ta vi hensyn til for eksempel yrke i 2003.

Vi ser først på betydningen av økonomisk aktivitet for tredjefødsler over hele perioden og resultatene presenteres i tabell 4.2. Våre resultater tyder nettopp på at økonomisk aktivitet har en annen betydning for tredjefødsler enn for førstefødsler, med unntak av det å være under utdanning hvor sjansen for tredjefødsel er lavere sammenlignet med de som er i arbeid. Det er ingen statistisk signifikant forskjell mellom det å være arbeidsledig eller i arbeid, mens de som ikke har noen registrert økonomisk aktivitet har 10 prosent høyere sjanse for tredjefødsel enn kvinner som er i arbeid. Dette tyder på at tobarnsmødre som er tilknyttet arbeidsmarkedet, enten i arbeid eller som mottaker av arbeidsledighetspenger, har like stor sjanse for å få et barn til. Å være arbeidsledig kan være en anledning til å få det tredje barn og dermed øke muligheten til å få et tredje barn på likt linje som å være i arbeid. Tobarnsmødre som er under utdanning tar mest sannsynlig en etterutdanning. Våre resultater kan tyde på at studenter med to barn foretrekker å fullføre denne utdanningen før de eventuelt får et tredje barn. Sjansen for å få et tredje barn er høyest blant dem som hverken er under utdanning eller er direkte tilknyttet arbeidsmarkedet. På den ene siden er det kostnader knyttet til å få barn som gjør at kvinner i arbeid i mindre grad velger å få et tredje barn og på den andre siden vil kvinner som ikke jobber (eller studerer) kunne ha høyre preferanse for familie og barn.

Tabell 4.2 Tredjefødsler blant kvinner etter økonomisk aktivitet. Hazard ratios¹

	Tobarnsmødre
I arbeid ²	1
Arbeidsledig	1,01
Under utdanning	0,72
Annet	1,10

¹ Basert på Tabell A.4.2 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjonsvariabel mellom arbeidserfaring og periode-dummy beregner vi hazard ratios for tredjefødsler blant tobarnsmødre med ulik økonomisk aktivitet i perioden 2004-2009 og 2010-2015. Resultatene fra disse beregninger er oppsummert i tabell 4.3. Det generelle mønsteret er at betydningen av økonomisk aktivitet for tredjefødsler ikke har forandret seg i perioden med en nedgang i SFT (2010-2015) sammenlignet med perioden 2004-2009.

Tabell 4.3 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter økonomisk aktivitet. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
I arbeid ²	1	1
Arbeidsledig	1,06	0,98
Under utdanning	0,71	0,72
Annet	1,12	1,09

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.3 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at økonomisk aktivitet har en noe annen betydning for sjansen for tredjefødsel enn sjansen for førstefødsel. Å være i arbeid var den viktigste faktoren for sjansen for at kvinner får barn, mens sjansen for tredjefødsler er høyere blant tobarnsmødre som hverken er i arbeid, arbeidsledige eller under utdanning. Å være under utdanning reduserer imidlertid sjansen for både første- og tredjefødsel. Betydning av disse faktorene har ikke endret seg i de to periodene, noe som betyr at selv om det har vært en nedgang i sjansen for tredjefødsel i perioden 2010-2015 kan ikke det knyttes til økonomisk aktivitet.

4.2. Inntekt

Økende utdanningsnivå og sterkere yrkestilknytning over de siste tiårene har gjort at kvinner stadig har høyere lønn (Dommermuth mfl. 2015). På den ene siden har det gjort at de indirekte kostandene ved å få barn har blitt høyere. I følge økonomiske teorier om fruktbarhet betyr ikke det nødvendigvis at økt lønn blant kvinner vil føre til færre barn, fordi høyere lønn også gir større økonomisk handlingsrom. Om den positive inntektseffekten er større enn den negative substitusjonseffekten, vil en kunne anta at høyere lønn vil føre til flere barn.

Når vi ser på sammenhengen mellom inntekt og tredjefødsler er det flere ting å være oppmerksom på. For det første er ikke økonomisk aktivitet inkludert i modellene, fordi de to variablene vil være nært korrelert. For det andre ser vi på samlet inntekt og ikke kun inntekt fra lønnsarbeid. For det tredje tar vi ikke hensyn til partners inntekt og dermed den totale økonomiske situasjonen til familien.

Vi ser først på betydningen av samlet inntekt over hele perioden, med utgangspunkt i resultatene i tabell 4.4. Resultatene viser på samme måte som for førstefødsler en J-fordelt sammenheng mellom tobarnsmødres samlet inntekt og tredjefødsler. Tobarnsmødre i inntektsgruppen 21-40 % og 41-60 % har henholdsvis 4 og 6 prosent lavere sjanse for tredjefødsel sammenlignet med den laveste inntektsgruppen, mens tobarnsmødre i den høyeste inntektsgruppen har 4 prosent høyere sjanse for tredjefødsel sammenlignet med tobarnsmødre i den laveste inntektsgruppen. Alt i viser disse resultatene at det er relativt små forskjeller i sjansen for tredjefødsel etter inntekt.

Tabell 4.4 Tredjefødsler blant kvinner etter samlet inntekt. Hazard ratios¹

	Tobarnsmødre
0 – 20 % ²	1
21 – 40 %	0,96
41 – 60 %	0,94
61 – 80 %	0,97
81 – 100 %	1,04

¹ Basert på Tabell A.4.4 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjonsvariabel mellom samlet inntekt og periode-dummy beregner vi hazard ratios for tredjefødsler blant tobarnsmødre med ulik inntekt i perioden 2004-2009 og 2010-2015. Resultatene av denne modellen er oppsummert i tabell 4.5 og viser at betydningen av inntekt har ikke forandret seg i perioden med en nedgående SFT fra 2010 sammenlignet med årene før.

Tabell 4.5 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter inntekt. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
0 – 20 % ²	1	1
21 – 40 %	0,96	0,96
41 – 60 %	0,96	0,93
61 – 80 %	0,99	0,96
81 – 100 %	1,08	1,02

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.4 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at det er J-fordelt sammenheng mellom inntekt og tredjefødsler hvor tobarnsmødre høyest inntekt har en større sjanse for å få et tredje barn enn andre tobarnsmødre. Betydningen av inntekt har ikke forandret seg i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2004-2009.

4.3. Arbeidsledighet i kommunen

Når vi så på økonomisk aktivitet så vi at det ikke var forskjeller mellom det å være arbeidsledig og det å være i arbeid for tredjefødsler, men at sjansen for at arbeidsledige tobarnsmødre får et tredje barn var noe lavere enn de som var i arbeid i perioden i 2010-2015. En tidligere studie med data fra 1990-tallet (Kravdal 2002) finner at egen arbeidsledighet bare har en svak betydning for tredjefødsler, mens en økning i arbeidsledighet i kommunen gir lavere fødselssjanser.

Her undersøker vi betydningen av arbeidsledighet i kommunen for tredjefødsler. Våre resultater i tabell 4.6 viser at det ikke er noen signifikant sammenheng mellom arbeidsledighet i kommunen og tredjefødsler når vi ser på tobarnsmødre i hele observasjonsperioden.

Tabell 4.6 Tredjefødsler blant kvinner etter arbeidsledighet i kommunen. Hazard ratios¹

	Tobarnsmødre
Arbeidsledighet i kommunen	0,99

¹ Basert på Tabell A.4.2 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjonsvariabel mellom arbeidsledighet i kommunen og periode-dummy beregner vi betydningen av arbeidsledighet for tredjefødsler i de to ulike periodene. Resultatene for denne modellen er oppsummert i tabell 4.7 og viser at i perioden med en nedgang i SFT fra 2010, har arbeidsledighet i kommunen en signifikant negativ sammenheng med tredjefødsler. Det vil si at i de siste årene har tobarnsmødre som bor i en kommune med høyere arbeidsledighet en lavere sjanse for å få sitt tredje barn, mens det tidligere ikke har vært en slik sammenheng.

Tabell 4.7 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter arbeidsledighet i kommunen. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
Arbeidsledighet i kommunen	1,01	0,97

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.5 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at arbeidsledighet i kommunen kun har hatt betydning for tobarnsmødres sjanse for å få et tredje barn i perioden når SFT har gått ned.

4.4. Utdanningsnivå

Utdanning er en viktig faktor for å forklare forskjeller i når kvinner får barn og hvor mange barn de får. En tidligere studie viser at samlet sett har kvinner med høyere utdanning en lavere sjanse for å få tre barn enn kvinner med lavere utdanning, siden andelen uten barn er høyere blant kvinner med høyere utdanning. Ser man derimot på kvinner som har fått to barn, er det en positiv sammenheng mellom utdanningsnivå og sjansen for å få et tredje barn (Kravdal 2001).

Vi ser først på betydningen av utdanningsnivå for tredjefødsler over hele perioden og resultatene presenteres i tabell 4.8. Disse viser at tobarnsmødre med en høyskole eller universitetsutdanning har høyere sjanse for tredjefødsler enn tobarnsmødre med en utdanning som tilsvarende grunnskolenivå. Sjansen for tredjefødsler er imidlertid lavest blant tobarnsmødre med utdanning på videregående nivå. Dette reflekterer på den ene siden at kvinner med høy utdanning er i stand til å kombinere arbeid og familiedanning, og på den andre siden at det er forskjeller mellom utdanningsgrupper i når de får barn over livsløpet.

Tabell 4.8 Tredjefødsler blant kvinner etter høyest fullført utdanningsnivå. Hazard ratios.¹

	Tobarnsmødre
Grunnskole ²	1
Videregående	0,90
Universitet og høyskole, lavere nivå	1,43
Universitet og høyskole, høyere nivå	2,13

¹ Basert på Tabell A.4.2 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjonsvariabel mellom utdanningsnivå og periode-dummy beregner vi hazard ratios for tredjefødsler blant tobarnsmødre med ulikt utdanningsnivå i perioden 2004-2009 og 2010-2015. Resultatene som er oppsummert i tabell 4.9 viser at forskjellene mellom utdanningsgruppene har økt i perioden 2010-2015 sammenlignet med perioden 2004-2009. Tobarnsmødre med en videregående utdanning har en lavere sjanse for en tredjefødsel i perioden 2010-2015 enn kvinner med en utdanning på grunnskolenivå. Derimot har den positive sammenheng mellom høyskole- eller universitetsutdanning på høyere nivå og tredjefødsler blitt sterkere i perioden 2010-2015. Tobarnsmødre med en høyskole eller universitetsutdanning på lavere nivå har fortsatt en høyere sjanse for tredjefødsel enn kvinner med grunnskoleutdanning, men betydningen har ikke forandret i de to periodene.

Tabell 4.9 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter høyest fullført utdanningsnivå. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
Grunnskole ²	1	1
Videregående	0,95	0,88
Universitet og høyskole, lavere nivå	1,41	1,44
Universitet og høyskole, høyere nivå	1,92	2,20

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.6 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at tobarnsmødre med høyskole eller universitetsutdanning på høyere nivå har en større sjanse å få sitt tredje barn enn tobarnsmødre med grunnskole eller videregående utdanning. Denne positive sammenhengen består også fra 2010 og forskjellen til de to andre utdanningsgruppene har blitt sterkere. Derimot tyder resultatene på at tobarnsmødre med videregående utdanning har blitt sterkere påvirket av endringene i perioden fra 2010 og deres sjanse for å få ett tredje barn har blitt signifikant lavere enn blant tobarnsmødre med grunnskoleutdanning.

4.5. Utdanningstype

Basert på fagfelt for høyest fullførte utdanning skiller vi mellom tolv utdannings-typer. Resultater fra en tidligere analyse viser at kvinner med en utdanning rettet mot kvinnedominererte yrker i offentlig sektor har høyere aldersavhengige rater for tredjefødsler enn andre kvinner (Lappegård og Dommermuth 2015) Utdanninger i helse- og sosialfag, sykepleie og i pedagogikk/lærerutdanning faller derunder og vi har valgt den siste som referansegruppe i analysene. Vi ser først på betydningen av utdanningstype for tredjefødsler over hele perioden. Resultatene i tabell 4.10 viser at tobarnsmødre med en utdanning i helse- og sosialfag generelt, og sykepleiere spesielt, samt kvinner med en allmenn utdanning, har en signifikant høyere sjanse for å få et tredje barn enn dem med en lærerutdanning. Som eneste gruppe har kvinner med en utdanning i økonomi og administrasjon en signifikant lavere sjanse for tredjefødsler enn referansegruppen lærerutdanning. Alle andre utdannings-grupper skiller seg ikke signifikant fra kvinner med en lærerutdanning. Noe som er interessant å merke seg er at det var relativt store forskjeller mellom ulike utdanningstyper i sjansen for førstefødsel, og selv om det også er forskjeller

mellom ulike utdanningstyper i sjansen for tredjefødsel er ikke forskjellene spesielt store.

Tabell 4.10 Tredjefødsler blant kvinner etter utdanningstype. Hazard ratios¹

	Tobarnsmødre
Pedagogikk og lærer ²	1
Allmenn utdanning	1,07
Humaniora	1,00
Samfunnsfag	0,95
Media og kommunikasjon	1,09
Juridiske fag	0,98
Økonomi og administrasjon	0,92
Naturvitenskap og teknologi	0,95
Helse og sosialfag	1,07
Sykepleie	1,17
Primærnæringer	1,01
Samferdsel	0,97

¹ Basert på Tabell A.4.7 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjonsvariabel mellom utdanningstype og periode-dummy beregner vi hazard ratios for tredjefødsler blant tobarnsmødre med ulik utdanningstype i perioden 2004-2009 og 2010-2015. De beregnede hazard ratios i tabell 4.11 viser at utviklingen i sjansen for tredjefødsle er relativt likt i de tolv kategoriene i periode fra 2010.

Tabell 4.11 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter utdanningstype. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
Pedagogikk og lærer ²	1	1
Allmenn utdanning	1,07	1,07
Humaniora	1,02	0,99
Samfunnsfag	0,93	0,96
Media og kommunikasjon	1,03	1,11
Juridiske fag	0,93	1,00
Økonomi og administrasjon	0,96	0,90
Naturvitenskap og teknologi	0,97	0,95
Helse og sosialfag	1,07	1,07
Sykepleie	1,14	1,18
Primærnæringer	1,10	0,96
Samferdsel	1,00	0,96

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.7 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at tobarnsmødre med en utdanning i helse- og sosialfag generelt og sykepleie spesielt har en høyere sjanse for å få ett tredje barn enn tobarnsmødre med en annen utdanningstype. Forskjellene etter utdanningstype har ikke forandret seg i periode med en nedgang i SFT fra 2010.

4.6. Yrke

Utdanningstype og utdanningsnivå sier lite om kvinnen benytter seg av sin utdanning på arbeidsmarkedet. Rammebetingelsene for kvinner på arbeidsmarkedet kan påvirke avgjørelsen om å få et tredje barn og yrkestype er en første viktig indikator for arbeidsvilkårene. For kvinner som er i arbeid skiller vi derfor mellom ti yrkesgrupper, hvorav undervisningsrelaterte yrker benyttes som referansegruppe. Vi ser først på betydningen av yrke for tredjefødsler over hele perioden og støtter oss her på resultatene i tabell 4.12. Sammenlignet med referansegruppen har tobarnsmødre som jobber som realister, ingeniører, teknikere o.l., i medisinske og helserelaterte yrker og yrker innen jordbruk, skogbruk og fiske en signifikant

høyere sjanse for tredjefødsler. Spesielt skiller tobarnsmødre innen jordbruk, skogbruk og fiske seg ut hvor sjansen for tredjefødsel er 24 prosent høyere enn for tobarnsmødre innen utdanningsrelaterte yrke. Yrkesgruppene ledere, kontor- og kundeservice og salg- og service har lavere sjanse for tredjefødsler enn referansegruppen, mens de andre yrkesgruppene skiller seg ikke signifikant fra referansegruppen.

Tabell 4.12 Tredjefødsler blant kvinner etter yrke. Hazard ratios¹

	Tobarnsmødre
Undervisningsyrker, sosionomer og barnevernspedagoger ²	1
Administrative ledere og politikere	0,92
Realister, ingeniører, teknikere, biologiske og militære yrker	1,07
Medisinske og helserelaterte yrker	1,08
Saksbehandlere på høyere og lavere nivå	0,95
Andre akademiske yrker	1,01
Kontor- og kundeserviceyrker	0,88
Salgs- og serviceyrker	0,89
Yrker innen jordbruk, skogbruk og fiske	1,24
Håndverkere o.l., Prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere	0,96
Arbeidsledig	0,99
Under utdanning	0,71
Annet	1,08

¹ Basert på Tabell A.4.8 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjon mellom yrke og periode-dummy undersøker vi betydningen av yrke i de to periodene og om betydningen av yrke for tredjefødsler har endret seg i perioden 2010-2015 sammenlignet med periode 2004-2009.

Resultatene i tabell 4.13 viser at det generelle mønsteret er at betydningen av yrke for tredjefødsler ikke har forandret seg i perioden med en nedgang i SFT (2010-2015) sammenlignet med perioden 2004-2009. Det er kun for administrative ledere og politikere hvor det er en signifikant interaksjonseffekt mellom yrke og periode-dummy og sjansen for tredjefødsel er blitt mer negativ sammenlignet med referansegruppen undervisningsyrker.

Tabell 4.13 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter yrke. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
Undervisningsyrker, sosionomer og barnevernspedagoger ²	1	1
Administrative ledere og politikere	1,06	0,88
Realister, ingeniører, teknikere, biologiske og militære yrker	0,98	1,10
Medisinske og helserelaterte yrker	1,08	1,08
Saksbehandlere på høyere og lavere nivå	0,99	0,94
Andre akademiske yrker	1,00	1,02
Kontor- og kundeserviceyrker	0,91	0,86
Salgs- og serviceyrker	0,93	0,88
Yrker innen jordbruk, skogbruk og fiske	1,31	1,21
Håndverkere o.l., Prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere	1,03	0,93
Arbeidsledig	1,06	0,97
Under utdanning	0,72	0,71
Annet	1,11	1,07

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.8 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at sjansen for at tobarnsmødre får sitt tredje barn varierer noe mellom ulike yrkesgrupper, men at betydningen av yrke i liten grad har endret seg i perioden når SFT har gått ned.

4.7. Næring

I tillegg til yrke ser vi også på sammenhengen mellom hvilken næring kvinnene jobber i og sjansen for tredjefødsler. Vi skiller mellom ulike næringsgrupper, hvorav undervisningssektoren blir brukt som referansekategori. Vi begynner med resultatene fra modellen som ser på hele observasjonsperioden under ett i tabell 4.14. Sammenlignet med referansegruppen, har tobarnsmødre som jobber i fire ulike næringer (bergverksdrift og industri, varehandel, transport og lagring, overnatting og servicevirksomhet, samt forsikring, eiendom og forskjellige tjenesteyting) en lavere sjanse for tredjefødsler, mens de andre næringsgruppene ikke skiller seg signifikant fra referansekategorien.

Tabell 4.14 Tredjefødsler blant kvinner etter næring. Hazard ratios¹

	Tobarnsmødre
Undervisning ²	1
Jordbruk, fiske	1,14
Bergverksdrift, utvinning og industri	0,92
Elektrisitet, gass, damp, vannforsyning, avløp og renovasjon	0,97
Bygg og anlegg	1,02
Varehandel, transport og lagring	0,86
Overnatting og servicevirksomhet	0,86
Informasjon, forsikringsvirksomhet, eiendom, forretningsmessig, faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	0,92
Offentlig administrasjon	0,95
Helse og sosiale tjenester	1,00
Kulturell virksomhet, annen tjenesteyting, lønnet arbeid i private hushold, internasjonale organisasjoner	0,96
Arbeidsledig	0,96
Under utdanning	0,69
Annet	1,04

¹ Basert på Tabell A.4.9 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.15 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter næring. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
Undervisning ²	1	1
Jordbruk, fiske	1,13	1,15
Bergverksdrift, utvinning og industri	0,97	0,90
Elektrisitet, gass, damp, vannforsyning, avløp og renovasjon	0,83	1,00
Bygg og anlegg	0,99	1,03
Varehandel, transport og lagring	0,88	0,85
Overnatting og servicevirksomhet	0,90	0,84
Informasjon, forsikringsvirksomhet, eiendom, forretningsmessig, faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	0,92	0,92
Offentlig administrasjon	0,99	0,93
Helse og sosiale tjenester	0,99	1,02
Kulturell virksomhet, annen tjenesteyting, lønnet arbeid i private hushold, internasjonale organisasjoner	1,00	0,98
Arbeidsledig	1,02	0,93
Under utdanning	0,69	0,69
Annet	1,07	1,03

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.9 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellig sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Med utgangspunkt i en interaksjon mellom næringskategorier og periode undersøker vi om betydningen av næringstilhørighet har endret seg i perioden 2010-2015 sammenlignet med 2004-2009. Resultatene i tabell 4.15 viser ingen signifikante endringer i betydningen av næring de to periodene.

4.8. Arbeidstid

Generelt har deltidsarbeid blant kvinner vært høyere i noen yrker, deriblant såkalte kvinnedominerte yrker i offentlig sektor. Våre resultater tyder på kvinner i slike yrker og næringer har en relativt høyere sjanse for å få ett tredje barn enn kvinner i flere andre yrkesgrupper og næringer. Det er imidlertid ikke gitt at det er en generell positiv sammenheng mellom å jobbe deltid for sjansen for tredjefødsel da en vil kunne anta at mange kvinner som planlegger å få tredje barn vil ønske å jobbe heltid før de får barn for å kunne opparbeide seg fulle permisjonsrettigheter.

Til slutt undersøker vi sammenhengen mellom arbeidstid og sjansen for tredjefødsel. For tobarnsmødre som er i arbeid skiller vi mellom dem som jobber heltid og de som har en avtalt gjennomsnittlig arbeidstid som gjenspeiler deltidsarbeid. Resultatene i tabell 4.16 viser ingen forskjell mellom de to gruppene og deres sjanse for å få ett tredje barn er lik.

Tabell 4.16 Tredjefødsler blant kvinner etter arbeidstid. Hazard ratios¹

	Tobarnsmødre
Heltid ²	1
Deltid	1,00
Arbeidsledig	1,01
Under utdanning	0,72
Annet	1,10

¹ Basert på Tabell A.4.10 i vedlegg. Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Også når vi sammenlignet betydningen av arbeidstid i perioden 2010-2015 med 2004-2009, med utgangspunkt i en interaksjon mellom arbeidstid og periode, ser vi ingen tegn til forandring. Resultatene fra denne modellen vises i tabell 4.17 og tyder på at sjansen for å få ett tredje barn har utviklet seg likt for tobarnsmødre med en hel- og deltidsjobb.

Tabell 4.17 Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter arbeidstid. Beregnet hazard ratios¹

	2004-2009	2010-2015
Heltid ²	1	1
Deltid	1,00	1,00
Arbeidsledig	1,06	0,98
Under utdanning	0,71	0,72
Annet	1,12	1,09

¹ Beregning er basert på Tabell A.4.10 i vedlegg. Beregnet hazard ratios for perioden 2010-2015 i fett skrift er signifikant forskjellige sammenlignet med perioden 2004-2009 ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Oppsummert kan vi si at gjennomsnittlig avtalt arbeidstid ikke har ifølge våre resultater noen betydning for sjansen for at tobarnsmødre får sitt tredje barn.

4.9. Kontrollvariabler

Ved siden av forklaringsvariablene vi har fokusert på her i analysene, kontrollerer vi også for kvinners samlivsstatus, innvandrerbakgrunn og alder. Som innledningsvis påpekt har tidligere forskning vist at disse faktorer har betydning for tredjefødselsrater. Resultatene for disse kontrollvariablene er stabilt i de forskjellige modellene og er i tråd med tidligere funn. Kort oppsummert viser resultatene at sjansen for å få ett tredje barn er større blant kvinner som er enten gift eller samboer (sammenlignet med kvinner uten samliv) og blant kvinner som er enten innvandrerselv eller etterkommere av innvandrere. Koeffisientene for alder og alder kvadrert er signifikante og er dermed i tråd med tidligere funn som viser en kurvelineær sammenheng mellom alder og sjansen for å få ett tredje barn (først stigende og så fallende).

4.10. Konklusjoner om tredjefødsler

Nedgang i fruktbarhetsrater for tredjefødsler er i tillegg til økningen i gjennomsnittsalderen for førstefødsler, en av hovedårsakene til at SFT i Norge har gått ned fra 2010. Formålet med analysene i denne rapporten var å få mer kunnskap om de underliggende mekanismene for endringene i tredjefødsler i perioden 2010-2015. Vår konklusjon er at blant våre forklaringsvariabler er det kun en faktor som har en betydning for nedgangen i sjansen for tredjefødsler i perioden med en fallende SFT: arbeidsledighet i kommunen. Dette er en faktor som knytter seg til den generelle økonomiske situasjonen i Norge. Dette tyder på at tobarnsmødre generelt har respondert på en økende økonomisk usikkerhet i samfunnet og på det lokale arbeidsmarkedet.

Det har vært en langvarig trend i nedgangen i tredjefødsler, men i perioden 2010-2015 gikk sjansen for tredjefødsel ytterligere ned. Våre resultater viser at det er forskjeller mellom ulike grupper i sjansen for tredjefødsler, men at mesteparten av disse forskjellene er stabile over hele observasjonsperioden. Dette betyr at nedgangen i tredjefødsle er en generell trend på tvers av de ulike gruppene og at denne generelle trenden har blitt forsterket fra 2010. Fordi det er en generell nedgang i tredjefødsler, kan det tyde på at færre har preferanser for store barneflokker enn tidligere.

Det har over lang tid vært stilt spørsmål ved om den relativt høye fruktbarheten i Norge ville være bærekraftig sett i lys av andre politiske målsettinger (Rønsen og Skrede 2010). Dette gjelder spesielt likestillingspolitiske målsettinger om større likestilling mellom kvinner og menn. Rønsen og Skrede (2010) argumenterte for at den relativt høye fruktbarheten ikke bare måtte ses på som en respons på sjenerøse familiepolitiske ordninger, men også som et resultat av en «likestilling light» i betydningen av at selv om Norge hadde høy kvinnelig yrkesdeltakelse var det samtidig høy grad av tilpasninger i arbeidslivet med mange mødre med redusert arbeidstid. Utviklingen de senere årene tyder på at Rønsen og Skrede (2010) hadde rett med sin antagelse om at en økende likestilling av kvinner og menn på arbeidsmarkedet, med blant annet mindre deltid, vil medføre en nedgang i fruktbarheten. Det er mulig vi vil kunne erfare en mindre progressiv nedgang i tredjefødsler enn vi har sett fra 2010 om folk opplever mindre økonomisk usikkerhet i samfunnet og på det lokale arbeidsmarkedet, men disse argumentene trekker i retning av at den nedadgående trenden ikke vil snu.

5. Avsluttende kommentar

Formålet med analysene i denne rapporten var å få mer kunnskap om hvorfor SFT har gått ned fra 2010, og vi tok utgangspunkt i to viktige årsaker til nedgangen i SFT: økningen i alderen for førstefødsler og nedgangen i tredjefødsler. Nedgangen i førstefødsler synes å være knyttet til den generelle økonomiske situasjonen i Norge og til unge kvinners situasjon på arbeidsmarkedet. Nedgangen i tredjefødsler synes å være et resultat av en langvarig nedadgående trend, men akselereringen i nedgangen er knyttet til den generelle økonomiske situasjonen i Norge.

I Norge har fruktbarheten vært relativ høy over lang tid selv om det har vært noen variasjoner i nivået. Norge og de andre nordiske landene har ofte blitt trukket frem i europeisk sammenheng med relativt høyere fruktbarhet enn i de fleste andre land i Europa. I de siste årene har vi derimot observert en forholdsvis bratt og kontinuerlig nedgang av SFT i Norge, og fruktbarhetsnivået vi observerer i dag må vi tilbake til midten av 1980-tallet for å gjenfinne. Til tross for at få eller ingen velferdsordninger i Norge har hatt som uttalt mål å påvirke kvinner fruktbarhetsatferd blir gode familiepolitiske ordninger gjerne trukket frem som en viktig forklaring på de siste tiårs høye fruktbarhet i Norge. Flere av de familiepolitiske ordningene har som målsetting at både mødre og fedre skal kunne kombinere familieliv med egen yrkeskarriere. Nettopp det som har kjennetegnet Norge og de andre nordiske landene har vært kombinasjonen av relativt høy fruktbarhet og høy andel kvinnelig yrkesdeltakelse. Land med svært lav fruktbarhet kjennetegnes med at mange unge har utsatt det å få barn og mange har ikke fått barn overhodet eller kun ett barn. Dette er også land hvor velferdsordningene er betydelig mindre når unge par får barn. I Norge er de familiepolitiske ordningene i dag de samme som når fruktbarheten var høyere, men flere unge kvinner venter allikevel med å få barn og færre kvinner får tre barn. Samtidig som fruktbarheten har vært relativt høy har det vært gode og stabile økonomiske forhold i Norge. De sjenerøse familiepolitiske ordningene kan ha bidratt til å holde fruktbarheten høy under gunstige økonomiske forhold, men våre funn kan tyde på at ordningene ikke kan kompensere fullt ut for endringer i arbeidsmarkedet og større økonomisk usikkerhet.

Referanser

- Aase, K. N. og R. V. Kaldager (2014). Befolkningsframskrivninger 2014-2100: Fruktbarhet. *Økonomiske analyser*, 33(4): 37-43.
- Akselsen, A., K. I. Bøe, O. E. Hansen og Ø. Sivertstøl (2010). *FD – Trygd. Sysselsetjing – alle jobbar, 2003-2008*. Notater: 26/2010. Statistisk sentralbyrå, Oslo & Kongsvinger.
- Allison, P. D. (2010). *Survival Analysis Using the SAS System: A Practical Guide (Second edition)*. Cary, NC: SAS Institute Inc.
- Barrabés, N. og G. K. Østli (2016). *Norsk standard for utdanningsgruppering 2016. Revidert 2000 Dokumentasjon. Oppdatert 2016*. Notater: 30/2016. Statistisk sentralbyrå, Oslo & Kongsvinger.
- Buchholz, S., D. Hofäcker, M. Mills, H.-P. Blossfeld, K. Kurz, og H. Hofmeister (2009). Life Courses in the Globalization Process: The Development of Social Inequalities in Modern Societies. *European Sociological Review*, 25(1): 53-71.
- Dommermuth, L., R. K. Hart, T. Lappegård, M. Rønsen og K. Aa. Wiik (2015). *Kunnskapsstatus om fruktbarhet og samliv i Norge*. Rapporter: 2015/31. Statistisk sentralbyrå, Oslo & Kongsvinger.
- Dommermuth, L., B. Hohmann-Marriott og T. Lappegård (2015). Gender equality in the family and childbearing. *Journal of Family Issues*, online first, 1-12.
- Dommermuth, L., J. Klobas, J. og T. Lappegård (2011). Now or later? The Theory of Planned Behavior and timing of fertility intentions. *Advances in Life Course Research*, 16(1), 42-53.
- Dommermuth, L., J. Klobas, og T. Lappegård (2015). Realization of fertility intentions by different time frames. *Advances in Life Course Research*, 24(34-36).
- Gerster, M. og T. Lappegård (2010). *Mother's employment and fertility in Norway*. Discussion Papers No 624, Statistisk sentralbyrå, Oslo & Kongsvinger.
- Hart, R. K. (2015). Earnings and first birth probability among Norwegian men and women 1995–2010. *Demographic Research*, 33(38): 1067-1104.
- Hart, R., M. Rønsen og A. Syse (2015). Hvem velger å få (flere) barn? En analyse av fødselssannsynligheter i Norge de siste 15 årene. *Økonomiske analyser*, 4/2015: 36-47.
- Jalovaara, M. og A. Miettinen (2013). Does his paycheck also matter? The socioeconomic resources of co-residential partners and entry into parenthood in Finland. *Demographic Research*, 28(31): 881-916.
- Kornstad, T. og M. Rønsen (2014). *Women's wages and fertility revisited*. Discussion Papers No. 784. Statistisk sentralbyrå, Oslo & Kongsvinger.
- Kravdal, Ø. (1994). The importance of economic activity, economic potential and economic resources for the timing of first births in Norway. *Population Studies*, 48(2): 249-267.
- Kravdal, Ø. (2001). The high fertility of college educated women in Norway: An artifact of the separate modeling of each parity transition. *Demographic Research*, 5(6): 185-262.
- Kravdal, Ø. (2002). The Impact of Individual and Aggregate Unemployment on Fertility in Norway. *Demographic Research*, 6(10): 263-294.

- Lappegård, T. og L. Dommermuth (2015). Hvorfor faller fruktbarheten i Norge? *Økonomiske analyser*, 4/2015: 36-47.
- Lappegård, T. og M. Rønsen (2005). The multifaceted impact of education on entry into motherhood. *European Journal of Population*, 21(1): 31-49.
- Lundstöm, K. E. og G. Andersson (2012). Labor market status, migrant status, and first childbearing in Sweden. *Demographic Research*, 27(25): 719-742.
- Lyngstad, T. H. (2010). Der var de slutt. Eksempel på forløpsanalyse. s 105-121 i Album, D., M. N. Hansen og K. Widerberg (red.), *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Meld. St. 44 (2012-2013). *Likestilling kommer ikke av seg selv*. Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartement.
- Pailhé, A. og A. Solaz (2012). The influence of employment uncertainty on childbearing in France: A tempo or quantum effect? *Demographic Research*, 26(1): 1-40.
- Rønsen, M. og K. Skrede (2010). Can public policies sustain fertility in the Nordic countries? Lessons from the past and questions for the future. *Demographic Research*, 22(13): 321-346.
- Statistisk sentralbyrå (1998). *Standard for yrkesklassifisering*. Norges offisielle statistikk, C 521, Statistisk sentralbyrå: Oslo & Kongsvinger.
- Statistisk sentralbyrå (2016a). *Statistikkbanken, Tabell 04232. Samlet fruktbarhetstall, kvinner*. (<https://www.ssb.no/statistikkbanken>)
- Statistisk sentralbyrå (2016b). *Statistikkbanken, Tabell 07872. Foreldrenes gjennomsnittlige fødealder ved første barns fødsel*. (<https://www.ssb.no/statistikkbanken>)
- Statistisk sentralbyrå (2016c). *Fødte, 2016. Fødealderen går opp, og fruktbarheten går ned*. www.ssb.no/fodte
- Tønnessen, M (2015). *Fruktbarhet og annen demografi hos innvandrere og deres barn født i Norge*. Rapporter: 2014/4. Statistisk sentralbyrå, Oslo & Kongsvinger.

Vedlegg A: Tabeller

Tabell A.3.1 Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 20-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten kommuneffekter			Med kommuneffekter		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,68	0,678	0,688	0,68	0,677	0,686
Konstantledd	0,03	0,029	0,029	0,03	0,278	0,303
Antall observasjoner (personer per år)	4 887 482			4 886 605		
Antall fødsler	365 080			365 013		
Antall personer	843 051			842 174		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.2 Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 20-24 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten kommuneffekter			Med kommuneffekter		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,69	0,684	0,701	0,70	0,694	0,711
Konstantledd	0,02	0,017	0,017	0,02	0,179	0,021
Antall observasjoner (personer per år)	2 442 970			2 442 640		
Antall fødsler	107 119			107 100		
Antall personer	618 281			617 951		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.3 Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 25-32 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten kommuneffekter			Med kommuneffekter		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,77	0,761	0,775	0,77	0,761	0,775
Konstantledd	0,06	0,063	0,065	0,07	0,062	0,071
Antall observasjoner (personer per år)	1 733 084			1 732 652		
Antall fødsler	192 618			192 588		
Antall personer	467 852			467 420		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.4 Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten kommuneffekter			Med kommuneffekter		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,85	0,832	0,862	0,84	0,830	0,860
Konstantledd	0,06	0,055	0,058	0,04	0,036	0,047
Antall observasjoner (personer per år)	711 428			711 313		
Antall fødsler	65 343			65 325		
Antall personer	185 381			185 266		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.5 Hovedmodell uten interaksjoner for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alder 20-39 år			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,80	0,768	0,824	0,89	0,842	0,952
Under utdanning	0,38	0,372	0,382	0,39	0,380	0,394
Annet	0,84	0,830	0,849	0,94	0,929	0,960
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,07	1,061	1,086	1,09	1,071	1,107
2,1 – 4 år	1,29	1,270	1,300	1,18	1,151	1,200
Mer enn 4 år	1,58	1,555	1,596	1,09	1,034	1,150
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,81	0,800	0,818	0,59	0,584	0,601
Univ./høysk. lavere nivå	1,02	1,004	1,027	0,50	0,493	0,512
Univ./høysk. høyere nivå	1,15	1,135	1,166	0,31	0,281	0,352
Uoppgitt	1,18	1,159	1,208	1,03	0,993	1,060
Arbeidsledighet i kommunen						
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,990	0,997	0,98	0,970	0,984
Periode-dummy	0,70	0,694	0,704	0,69	0,681	0,698
Gift eller samboer	2,94	2,924	2,965	2,83	2,791	2,871
Innvandringsbakgrunn	1,46	1,445	1,476	1,63	1,596	1,661
Alder i år	1,16	1,150	1,173			
Alder i år kvadrert	1,00	0,996	0,997			
Konstantledd	0,01	0,006	0,008			
Antall observasjoner (personer per år)	4 886 572			2 442 625		
Antall fødsler	365 010			617 950		
Antall personer	842 173			107 100		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.6 Hovedmodell uten interaksjoner for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,72	0,687	0,761	0,72	0,664	0,774
Under utdanning	0,47	0,462	0,482	0,54	0,512	0,571
Annet	0,79	0,774	0,801	0,57	0,554	0,590
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,00	0,987	1,020	0,70	0,669	0,732
2,1 – 4 år	1,22	1,197	1,234	0,70	0,670	0,725
Mer enn 4 år	1,36	1,342	1,386	0,82	0,795	0,852
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,11	1,091	1,131	1,44	1,387	1,485
Univ./høysk. lavere nivå	1,31	1,292	1,336	2,00	1,939	2,070
Univ./høysk. høyere nivå	1,30	1,277	1,327	2,36	2,282	2,446
Uoppgitt	1,37	1,328	1,408	1,79	1,696	1,883
Arbeidsledighet i kommunen						
Periode-dummy	0,99	0,988	0,998	0,98	0,967	0,986
Gift eller samboer	3,03	3,001	3,055	2,63	2,588	2,672
Innvandringsbakgrunn	1,38	1,362	1,400	1,21	1,185	1,242
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,03	0,030	0,035	0,02	0,019	0,026
Antall observasjoner (personer per år)						
Antall fødsler	1 732 639			711 308		
Antall personer	467 415			185 264		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteeffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.7 Interaksjonsmodell «periode og økonomisk aktivitet» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alle			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,70	0,699	0,711	0,73	0,718	0,742
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,83	0,799	0,871	0,96	0,893	1,034
Under utdanning	0,39	0,385	0,398	0,41	0,398	0,416
Annet	0,83	0,823	0,846	0,99	0,968	1,008
Interaksjon periode*aktivitet						
periode*i arbeid ²	1	1	1	1	1	1
periode*arbeidsledig	0,88	0,817	0,945	0,81	0,708	0,924
periode*under utdanning	0,90	0,883	0,926	0,87	0,841	0,899
periode*annet	1,01	0,993	1,030	0,89	0,863	0,915
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,07	1,061	1,086	1,09	1,071	1,106
2,1 – 4 år	1,28	1,270	1,300	1,18	1,151	1,200
Mer enn 4 år	1,58	1,555	1,596	1,09	1,035	1,150
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,81	0,800	0,818	0,59	0,584	0,601
Univ./høysk. lavere nivå	1,02	1,005	1,027	0,50	0,493	0,512
Univ./høysk. høyere nivå	1,15	1,134	1,165	0,31	0,280	0,352
Uoppgitt	1,18	1,158	1,207	1,02	0,991	1,059
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	2,95	2,925	2,966	2,83	2,789	2,869
Innvandringsbakgrunn	1,46	1,443	1,475	1,63	1,594	1,659
Alder i år	1,16	1,150	1,173			
Alder i år kvadrert	1,00	0,996	0,997			
Konstantledd	0,01	0,006	0,008	0,03	0,029	0,035
Antall observasjoner (personer per år)						
		4 886 572			2 442 625	
Antall fødsler		365 010			617 950	
Antall personer		842 173			107 100	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.8 Interaksjonsmodell «periode og økonomisk aktivitet» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,73	0,724	0,739	0,77	0,753	0,782
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,73	0,687	0,782	0,78	0,707	0,854
Under utdanning	0,49	0,478	0,503	0,54	0,506	0,582
Annet	0,76	0,747	0,780	0,55	0,527	0,570
Interaksjon periode*aktivitet						
periode*i arbeid ²	1	1	1	1	1	1
periode*arbeidsledig	0,97	0,870	1,072	0,80	0,684	0,943
periode*under utdanning	0,90	0,867	0,941	0,99	0,888	1,103
periode*annet	1,07	1,038	1,100	1,09	1,039	1,149
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,00	0,986	1,019	0,70	0,669	0,731
2,1 – 4 år	1,21	1,196	1,234	0,70	0,669	0,724
Mer enn 4 år	1,36	1,341	1,385	0,82	0,794	0,851
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,11	1,091	1,130	1,43	1,385	1,483
Univ./høysk. lavere nivå	1,31	1,292	1,336	2,00	1,936	2,067
Univ./høysk. høyere nivå	1,30	1,277	1,326	2,36	2,279	2,444
Uoppgitt	1,37	1,328	1,407	1,79	1,697	1,884
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	3,03	3,002	3,056	2,63	2,587	2,671
Innvandringsbakgrunn	1,38	1,361	1,399	1,21	1,185	1,242
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,03	0,030	0,035	0,02	0,019	0,026
Antall observasjoner (personer per år)						
		1 732 639			711 308	
Antall fødsler						
		192 586			65 324	
Antall personer						
		467 415			185 264	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.9 Interaksjonsmodell «periode og arbeidserfaring» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alle			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig ²	0,79	0,767	0,823	0,90	0,843	0,953
Under utdanning	0,38	0,372	0,382	0,39	0,380	0,395
Annet	0,84	0,829	0,847	0,95	0,930	0,962
Periode-dummy	0,73	0,721	0,740	0,67	0,660	0,682
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,09	1,073	1,103	1,07	1,050	1,091
2,1 – 4 år	1,32	1,300	1,336	1,13	1,106	1,161
Mer enn 4 år	1,62	1,598	1,646	1,05	0,984	1,122
Interaksjon periode*arbeidserfaring						
periode*0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
periode*1,1 – 2 år	0,96	0,946	0,984	1,05	1,021	1,081
periode*2,1 – 4 år	0,94	0,919	0,952	1,11	1,074	1,155
periode*Mer enn 4 år	0,93	0,911	0,942	1,12	1,003	1,243
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,81	0,800	0,817	0,59	0,584	0,601
Univ./høysk. lavere nivå	1,02	1,004	1,026	0,50	0,493	0,512
Univ./høysk. høyere nivå	1,15	1,136	1,167	0,32	0,282	0,354
Uoppgitt	1,19	1,161	1,210	1,03	0,993	1,061
Arbeidsledighet i kommunen						
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,990	0,998	0,98	0,970	0,984
Gift eller samboer	2,94	2,923	2,964	2,83	2,790	2,870
Innvandringsbakgrunn	1,46	1,446	1,478	1,63	1,596	1,660
Alder i år	1,16	1,145	1,168			
Alder i år kvadrert	1,00	0,996	0,997			
Konstantledd	0,01	0,006	0,008	0,03	0,030	0,035
Antall observasjoner (personer per år)						
Antall observasjoner (personer per år)	4 886 572			2 442 625		
Antall fødsler	365 010			617 950		
Antall personer	842 173			107 100		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.10 Interaksjonsmodell «periode og arbeidserfaring» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,72	0,687	0,760	0,72	0,662	0,772
Under utdanning	0,47	0,463	0,483	0,54	0,513	0,573
Annet	0,79	0,773	0,800	0,57	0,555	0,590
Periode-dummy	0,79	0,774	0,810	0,91	0,862	0,952
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,05	1,031	1,075	0,72	0,675	0,766
2,1 – 4 år	1,27	1,246	1,295	0,76	0,720	0,800
Mer enn 4 år	1,41	1,380	1,435	0,90	0,860	0,938
Interaksjon periode*arbeidserfaring						
periode*0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
periode*1,1 – 2 år	0,89	0,865	0,920	0,94	0,866	1,031
periode*2,1 – 4 år	0,90	0,875	0,922	0,84	0,778	0,898
periode*Mer enn 4 år	0,93	0,905	0,954	0,83	0,784	0,871
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,11	1,090	1,129	1,43	1,383	1,481
Univ./høysk. lavere nivå	1,31	1,290	1,334	2,00	1,934	2,065
Univ./høysk. høyere nivå	1,30	1,275	1,325	2,36	2,277	2,441
Uoppgitt	1,37	1,327	1,406	1,80	1,705	1,893
Arbeidsledighet i kommunen						
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,988	0,998	0,98	0,967	0,986
Gift eller samboer	3,03	3,001	3,055	2,63	2,586	2,670
Innvandringsbakgrunn	1,38	1,361	1,399	1,21	1,183	1,241
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,03	0,029	0,034	0,02	0,017	0,023
Antall observasjoner (personer per år)	1 732 639			711 308		
Antall fødsler	192 586			65 324		
Antall personer	467 415			185 264		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant (p < 0.01). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.11 Inntekt og førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alder 20-39 år			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Samlet inntekt						
0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1
21- 40 %	0,88	0,869	0,894	0,98	0,964	1,001
41 – 60 %	1,16	1,146	1,176	1,33	1,311	1,360
61- 80 %	1,71	1,685	1,728	1,85	1,816	1,886
81 – 100 %	2,06	2,033	2,086	1,93	1,874	1,980
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,76	0,753	0,769	0,52	0,508	0,523
Univ./høysk. lavere nivå	0,86	0,848	0,867	0,40	0,392	0,407
Univ./høysk. høyere nivå	0,95	0,933	0,959	0,31	0,275	0,346
Uoppgitt	1,12	1,095	1,142	1,09	1,054	1,130
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,991	0,999	0,98	0,972	0,986
Periode-dummy	0,67	0,670	0,679	0,66	0,648	0,665
Gift eller samboer	3,03	3,010	3,052	2,96	2,922	3,005
Innvandringsbakgrunn	1,42	1,408	1,438	1,67	1,642	1,709
Alder i år	1,28	1,271	1,295			
Alder i år kvadrert	1,00	0,995	0,995			
Konstantledd	0,00	0,001	0,001	0,02	0,20	0,024
Antall observasjoner (personer per år)		4 886 572			2 442 625	
Antall fødsler		365 010			617 950	
Antall personer		842 173			107 100	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.12 Inntekt og førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Samlet inntekt						
0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1
21- 40 %	0,80	0,780	0,819	0,80	0,754	0,840
41 – 60 %	0,99	0,971	1,012	0,68	0,648	0,706
61- 80 %	1,47	1,443	1,496	1,01	0,975	1,048
81 – 100 %	1,60	1,636	1,695	1,29	1,242	1,330
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,11	1,091	1,130	1,41	1,367	1,462
Univ./høysk. lavere nivå	1,20	1,182	1,222	1,87	1,809	1,932
Univ./høysk. høyere nivå	1,16	1,139	1,183	2,16	2,080	2,233
Uoppgitt	1,28	1,243	1,318	1,69	1,601	1,601
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,989	0,999	0,98	0,967	0,967
Periode-dummy	0,71	0,705	0,719	0,77	0,751	0,751
Gift eller samboer	3,11	3,080	3,135	2,66	2,620	2,620
Innvandringsbakgrunn	1,35	1,328	1,364	1,23	1,206	1,206
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,03	0,025	0,029	0,02	0,014	0,019
Antall observasjoner (personer per år)	1 732 639			711 308		
Antall fødsler	192 586			65 324		
Antall personer	467 415			185 264		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.13 Interaksjon «periode og inntekt» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alder 20-39 år			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		Nedre	øvre
Periode-dummy	0,71	0,699	0,729	0,65	0,627	0,666
Samlet inntekt						
0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1
21- 40 %	0,91	0,892	0,924	0,99	0,971	1,017
41 – 60 %	1,20	1,184	1,184	1,35	1,319	1,379
61- 80 %	1,77	1,741	1,741	1,81	1,770	1,854
81 – 100 %	2,07	2,039	2,039	1,77	1,711	1,837
Interaksjon periode*inntekt						
periode*0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1
periode*21- 40 %	0,92	0,982	0,947	0,97	0,928	1,007
periode*41 – 60 %	0,91	0,883	0,930	0,97	0,939	1,013
periode*61- 80 %	0,91	0,889	0,932	1,06	1,019	1,098
periode*81 – 100 %	0,98	0,960	1,005	1,22	1,157	1,290
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,76	0,751	0,768	0,52	0,509	0,523
Univ./høysk. lavere nivå	0,86	0,847	0,886	0,40	0,393	0,408
Univ./høysk. høyere nivå	0,94	0,930	0,956	0,31	0,276	0,346
Uoppgitt	1,12	1,094	1,140	1,09	1,056	1,129
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,991	0,999	0,98	0,971	0,986
Gift eller samboer	3,03	3,010	3,052	2,96	2,920	3,004
Innvandringsbakgrunn	1,42	1,470	1,437	1,67	1,642	1,709
Alder i år	1,28	1,271	1,396			
Alder i år kvadrert	1,00	0,995	0,995			
Konstantledd	0,00	0,001	0,001	0,02	0,020	0,024
Antall observasjoner (personer per år)		4 886 572			2 442 625	
Antall fødsler		365 010			617 950	
Antall personer		842 173			107 100	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.14 Interaksjon «periode og inntekt» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,77	0,742	0,792	0,76	0,714	0,808
Samlet inntekt						
0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1
21- 40 %	0,81	0,790	0,840	0,75	0,698	0,802
41 – 60 %	1,05	1,022	1,077	0,67	0,635	0,708
61- 80 %	1,54	1,509	1,580	1,05	1,000	1,098
81 – 100 %	1,69	1,649	1,726	1,27	1,215	1,327
Interaksjon periode*inntekt						
periode*0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1
periode*21- 40 %	0,96	0,909	1,005	1,18	1,057	1,310
periode*41 – 60 %	0,86	0,828	0,899	1,02	0,940	1,111
periode*61- 80 %	0,88	0,848	0,912	0,91	0,850	0,977
periode*81 – 100 %	0,97	0,936	1,004	1,03	0,969	1,101
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole	1	1	1	1	1	1
Videregående ²	1,11	1,088	1,126	1,41	1,364	1,458
Univ./høysk. lavere nivå	1,20	1,179	1,219	1,87	1,806	1,928
Univ./høysk. høyere nivå	1,15	1,132	1,177	2,15	2,075	2,226
Uoppgitt	1,28	1,240	1,315	1,69	1,599	1,777
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,989	0,999	0,98	0,967	0,985
Gift eller samboer	3,11	3,079	3,133	2,66	2,619	2,704
Innvandringsbakgrunn	1,35	1,329	1,366	1,24	1,208	1,264
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,03	0,025	0,029	0,02	0,014	0,019
Antall observasjoner (personer per år)		1 732 639			711 308	
Antall fødsler		192 586			65 324	
Antall personer		467 415			185 264	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.15 Interaksjon «periode og arbeidsledighet» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alder 20-39 år			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,79	0,767	0,822	0,89	0,841	0,951
Under utdanning	0,38	0,372	0,382	0,39	0,380	0,394
Annet	0,84	0,830	0,849	0,94	0,929	0,960
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,07	1,061	1,085	1,09	1,071	1,106
2,1 – 4 år	1,28	1,269	1,299	1,17	1,151	1,199
Mer enn 4 år	1,57	1,553	1,594	1,09	1,033	1,149
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,81	0,800	0,818	0,59	0,584	0,601
Univ./høysk. lavere nivå	1,02	1,005	1,027	0,50	0,493	0,512
Univ./høysk. høyere nivå	1,15	1,136	1,167	0,31	0,281	0,352
Uoppgitt	1,18	1,159	1,208	1,03	0,993	1,060
Periode-dummy	0,81	0,790	0,827	0,72	0,690	0,749
Arbeidsledighet i kommunen	1,00	0,999	1,007	0,98	0,972	0,987
Interaksjon periode* arbeidsledighet	0,95	0,940	0,956	0,98	0,970	0,999
Gift eller samboer	2,95	2,925	2,966	2,83	2,792	2,871
Innvandringsbakgrunn	1,46	1,445	1,477	1,63	1,596	1,661
Alder i år	1,16	1,149	1,171			
Alder i år kvadrert	1,00	0,996	0,997			
Konstantledd	0,01	0,006	0,008	0,03	0,030	0,035
Antall observasjoner (personer per år)		4 886 572			2 442 625	
Antall fødsler		365 010			617 950	
Antall personer		842 173			107 100	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteeffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.16 Interaksjon «periode*arbeidsledighet» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,72	0,686	0,759	0,72	0,663	0,773
Under utdanning	0,47	0,462	0,482	0,54	0,512	0,571
Annet	0,79	0,774	0,801	0,57	0,554	0,590
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,00	0,986	1,020	0,70	0,669	0,731
2,1 – 4 år	1,21	1,196	1,233	0,70	0,670	0,725
Mer enn 4 år	1,36	1,340	1,383	0,82	0,795	0,852
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,11	1,091	1,130	1,44	1,387	1,485
Univ./høysk. lavere nivå	1,31	1,292	1,336	2,00	1,939	2,070
Univ./høysk. høyere nivå	1,30	1,278	1,328	2,36	2,283	2,448
Uoppgitt	1,37	1,328	1,408	1,79	1,698	1,885
Periode-dummy	0,88	0,854	0,910	0,88	0,826	0,929
Arbeidsledighet i kommunen	1,00	0,998	1,009	0,98	0,973	0,993
Interaksjon periode* arbeidsledighet	0,93	0,924	0,945	0,96	0,937	0,975
Gift eller samboer	3,03	3,003	3,057	2,63	2,589	2,673
Innvandringsbakgrunn	1,38	1,362	1,400	1,21	1,185	1,243
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,03	0,030	0,034	0,02	0,019	0,025
Antall observasjoner (personer per år)	1 732 639			711 308		
Antall fødsler	192 586			65 324		
Antall personer	467 415			185 264		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant (p < 0.01). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.17 Interaksjonsmodell «periode og utdanning» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.¹

	Alle			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,80	0,768	0,824	0,89	0,841	0,952
Under utdanning	0,38	0,372	0,382	0,39	0,380	0,394
Annet	0,84	0,830	0,848	0,94	0,928	0,960
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,07	1,061	1,085	1,09	1,072	1,107
2,1 – 4 år	1,28	1,270	1,300	1,18	1,151	1,200
Mer enn 4 år	1,58	1,554	1,596	1,09	1,034	1,150
Periode-dummy	0,73	0,713	0,737	0,69	0,674	0,704
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,83	0,816	0,838	0,59	0,581	0,602
Univ./høysk. lavere nivå	1,03	1,018	1,045	0,49	0,483	0,507
Univ./høysk. høyere nivå	1,16	1,142	1,183	0,35	0,297	0,412
Uoppgitt	1,19	1,157	1,220	1,07	1,030	1,119
Interaksjon periode*utdanning						
periode*Grunnskole	1	1	1	1	1	1
periode*Videregående	0,94	0,921	0,960	1,00	0,975	1,033
periode*Uni./høysk. lav.	0,96	0,943	0,980	1,04	1,001	1,076
periode*Uni./høysk. høy.	0,97	0,948	0,995	0,82	0,656	1,032
periode*Uoppgitt	0,99	0,952	1,021	0,90	0,847	0,951
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	2,95	2,925	2,966	2,83	2,789	2,869
Innvandringsbakgrunn	1,46	1,445	1,477	1,63	1,595	1,660
Alder i år	1,16	1,149	1,171			
Alder i år kvadrert	1,00	0,996	0,997			
Konstantledd	0,01	0,006	0,008	0,03	0,003	0,035
Antall observasjoner (personer per år)						
	4 886 572			2 442 625		
Antall fødsler						
	365 010			617 950		
Antall personer						
	842 173			107 100		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.18 Interaksjonsmodell «periode og utdanning» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,72	0,687	0,760	0,72	0,664	0,774
Under utdanning	0,47	0,462	0,482	0,54	0,512	0,571
Annet	0,79	0,774	0,801	0,57	0,555	0,590
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,00	0,986	1,019	0,70	0,668	0,731
2,1 – 4 år	1,21	1,196	1,234	0,70	0,669	0,724
Mer enn 4 år	1,36	1,341	1,385	0,82	0,794	0,851
Periode-dummy	0,77	0,746	0,792	0,83	0,780	0,878
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,15	1,124	1,175	1,50	1,442	1,568
Univ./høysk. lavere nivå	1,34	1,310	1,367	2,06	1,982	2,151
Univ./høysk. høyere nivå	1,32	1,287	1,353	2,37	2,269	2,479
Uoppgitt	1,37	1,314	1,420	1,78	1,660	1,909
Interaksjon periode*utdanning						
periode*Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
periode*Videregående	0,91	0,882	0,945	0,88	0,821	0,938
periode*Uni./høysk. lav.	0,96	0,928	0,990	0,92	0,867	0,983
periode*Uni./høysk. høy.	0,97	0,931	1,001	0,98	0,914	1,043
periode*Uoppgitt	0,99	0,944	1,048	0,99	0,900	1,095
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	3,03	3,001	3,055	2,63	2,588	2,672
Innvandringsbakgrunn	1,38	1,363	1,401	1,21	1,183	1,241
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,03	0,030	0,0034	0,02	0,019	0,025
Antall observasjoner (personer per år)						
	1 732 639			711 308		
Antall fødsler						
	192 586			65 324		
Antall personer						
	467 415			185 264		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant (p < 0.01). Alle modeller inneholder kommuneffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

**Tabell A.3.19 Utdanningstype og førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år.
Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹**

	Alder 20-39 år			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,82	0,788	0,845	0,92	0,863	0,975
Under utdanning	0,40	0,391	0,402	0,43	0,423	0,439
Annet	0,85	0,841	0,860	0,98	0,963	0,996
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,05	1,041	1,065	1,04	1,025	1,059
2,1 – 4 år	1,25	1,230	1,260	1,10	1,073	1,119
Mer enn 4 år	1,52	1,498	1,539	1,02	0,972	1,081
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,72	0,707	0,726	0,48	0,469	0,488
Univ./høysk. lavere nivå	0,79	0,772	0,799	0,28	0,273	0,292
Univ./høysk. høyere nivå	0,98	0,965	1,001	0,22	0,200	0,252
Uoppgitt	0,75	0,731	0,772	0,38	0,362	0,401
Periode-dummy	0,70	0,694	0,704	0,69	0,683	0,701
Utdanningstype						
Allmenn utdanning	0,65	0,635	0,657	0,38	0,365	0,396
Humaniora	0,68	0,665	0,686	0,39	0,370	0,404
Pedagogikk og lærerutdanning ²	1	1	1	1	1	1
Samfunnsfag	0,73	0,715	0,745	0,37	0,342	0,401
Media og kommunikasjon	0,54	0,526	0,563	0,27	0,243	0,291
Juridiske fag	0,70	0,685	0,722	0,34	0,298	0,384
Økonomi og administrasjon	0,77	0,757	0,779	0,47	0,454	0,492
Naturvitenskap og teknologi	0,72	0,711	0,734	0,52	0,497	0,542
Helse og sosialfag	0,85	0,843	0,866	0,67	0,647	0,697
Sykepleie	0,97	0,953	0,983	0,97	0,933	1,009
Primærnæringer	0,81	0,781	0,836	0,59	0,549	0,625
Samferdsel	0,84	0,823	0,860	0,58	0,555	0,611
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	2,93	2,912	2,952	2,77	2,732	2,810
Innvandringsbakgrunn	1,45	1,438	1,470	1,62	1,590	1,655
Alder i år						
Alder i år kvadrert	1,00	0,996	0,997			
Konstantledd						
	0,01	0,009	0,012	0,08	0,077	0,092
Antall observasjoner (personer per år)						
		4 886 572			2 442 625	
Antall fødsler						
		365 010			617 950	
Antall personer						
		842 173			107 100	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

**Tabell A.3.20 Utdanningstype og førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år.
Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹**

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,74	0,708	0,784	0,73	0,673	0,785
Under utdanning	0,50	0,485	0,506	0,55	0,519	0,579
Annet	0,80	0,782	0,809	0,57	0,556	0,592
Arbeidserfaring²						
0 – 1 år	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	0,99	0,970	1,003	0,70	0,671	0,733
2,1 – 4 år	1,18	1,159	1,196	0,70	0,672	0,727
Mer enn 4 år	1,32	1,301	1,344	0,81	0,781	0,838
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,07	1,042	1,088	1,43	1,376	1,493
Univ./høysk. lavere nivå	1,13	1,103	1,160	1,98	1,894	2,074
Univ./høysk. høyere nivå	1,24	1,209	1,274	2,43	2,314	2,544
Uoppgitt	0,97	0,933	1,005	1,70	1,592	1,823
Periode-dummy	0,73	0,725	0,739	0,77	0,758	0,786
Utdanningstype						
Allmenn utdanning	0,72	0,706	0,739	0,96	0,917	0,995
Humaniora	0,67	0,653	0,680	0,85	0,820	0,878
Pedagogikk og lærerutdanning ²	1	1	1	1	1	1
Samfunnsfag	0,73	0,707	0,744	0,93	0,894	0,973
Media og kommunikasjon	0,58	0,555	0,607	0,94	0,866	1,019
Juridiske fag	0,71	0,688	0,735	0,97	0,914	1,021
Økonomi og administrasjon	0,77	0,754	0,779	1,01	0,976	1,039
Naturvitenskap og teknologi	0,72	0,704	0,732	0,90	0,873	0,938
Helse og sosialfag	0,84	0,828	0,856	0,98	0,946	1,009
Sykepleie	0,98	0,965	1,001	1,05	1,008	1,088
Primærnæringer	0,80	0,764	0,834	0,84	0,775	0,915
Samferdsel	0,82	0,796	0,841	1,03	0,974	1,090
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	3,02	2,994	3,047	2,63	2,590	2,674
Innvandringsbakgrunn	1,38	1,358	1,396	1,20	1,174	1,231
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,05	0,042	0,049	0,02	0,020	0,027
Antall observasjoner (personer per år)		1 732 639			711 308	
Antall fødsler		192 586			65 324	
Antall personer		467 415			185 264	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.21 Interaksjonsmodell «periode og utdanningstype» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.¹

	Alder 20-39 år			Alder 20-25 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,82	0,788	0,845	0,92	0,862	0,975
Under utdanning	0,40	0,391	0,402	0,43	0,423	0,438
Annet	0,85	0,841	0,860	0,98	0,963	0,996
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	1,05	1,041	1,065	1,04	1,025	1,060
2,1 – 4 år	1,24	1,230	1,260	1,10	1,073	1,119
Mer enn 4 år	1,52	1,498	1,539	1,02	0,971	1,081
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,72	0,707	0,727	0,48	0,469	0,488
Univ./høysk. lavere nivå	0,78	0,772	0,798	0,28	0,271	0,290
Univ./høysk. høyere nivå	0,98	0,967	1,003	0,22	0,198	0,250
Uoppgitt	0,73	0,711	0,759	0,40	0,374	0,423
Periode-dummy	0,68	0,668	0,696	0,70	0,661	0,739
Utdanningstype						
Allmenn utdanning	0,64	0,624	0,649	0,38	0,363	0,399
Humaniora	0,67	0,661	0,687	0,40	0,375	0,416
Pedagogikk & lærerutd. ²	1	1	1	1	1	1
Samfunnsfag	0,75	0,730	0,771	0,39	0,355	0,436
Media, kommunikasjon	0,57	0,542	0,602	0,28	0,238	0,318
Juridiske fag	0,74	0,717	0,769	0,35	0,297	0,418
Økonomi, administrasjon	0,76	0,747	0,774	0,46	0,435	0,481
Naturvitensk., teknologi	0,72	0,701	0,730	0,52	0,494	0,551
Helse og sosialfag	0,84	0,826	0,855	0,66	0,635	0,695
Sykepleie	0,95	0,933	0,971	0,95	0,901	0,998
Primærnæringer	0,81	0,777	0,844	0,57	0,530	0,621
Samferdsel	0,81	0,790	0,836	0,56	0,523	0,590
Interaksjon						
periode*utdanningstype						
periode*Allmenn utd.	1,04	1,011	1,061	0,98	0,924	1,038
periode*Humaniora	1,00	0,974	1,036	0,92	0,845	0,993
periode*Pedagog/lære ² r	1	1	1	1	1	1
periode*Samfunnsfag	0,94	0,907	0,985	0,87	0,738	1,019
periode*Media	0,92	0,859	0,995	0,94	0,782	1,130
periode*Juridiske fag	0,88	0,834	0,931	0,92	0,710	1,183
periode*Økon. & admin.	1,02	0,996	1,052	1,10	1,018	1,185
periode*Naturvit. & tek.	1,02	0,992	1,055	0,97	0,899	1,057
periode*Helse & sosialf.	1,04	1,016	1,070	1,02	0,957	1,087
periode*Sykepleie	1,05	1,013	1,078	1,06	0,976	1,142
periode*Primærnæringer	0,99	0,927	1,056	1,04	0,920	1,182
periode*Samferdsel	1,09	1,043	1,132	1,10	1,014	1,202
Arbeidsled. i kommunen	0,99	0,990	0,998	0,89	0,823	0,960
Gift eller samboer	2,93	2,913	2,954	0,98	0,969	0,983
Innvandringsbakgrunn	1,45	1,439	1,471	2,77	2,731	2,809
Alder i år	1,16	1,148	1,171	1,62	1,588	1,653
Alder i år kvadrert	1,00	0,996	0,997	0,98	0,969	0,983
Konstantledd	0,02	0,019	0,025	0,08	0,077	0,092
Obs. / fødsler / personer /	4 886 572 / 365 010 / 842 173			2 442 625 / 617 950 / 107 100		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0,01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter² Referansekategori Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.3.22 Interaksjonsmodell «periode og utdanningstype» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 23-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.¹

	Alder 26-32 år			Alder 33-39 år		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	0,74	0,708	0,783	0,73	0,673	0,784
Under utdanning	0,50	0,485	0,506	0,55	0,520	0,580
Annet	0,80	0,783	0,810	0,57	0,556	0,592
Arbeidserfaring						
0 – 1 år ²	1	1	1	1	1	1
1,1 – 2 år	0,99	0,969	1,002	0,70	0,670	0,732
2,1 – 4 år	1,18	1,159	1,195	0,70	0,671	0,725
Mer enn 4 år	1,32	1,300	1,343	0,81	0,780	0,836
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	1,07	1,044	1,090	1,43	1,376	1,493
Univ./høysk. lavere nivå	1,13	1,101	1,158	1,98	1,896	2,076
Univ./høysk. høyere nivå	1,24	1,209	1,275	2,43	2,319	2,550
Uoppgitt	0,94	0,897	0,981	1,64	1,514	1,782
Periode-dummy	0,72	0,701	0,737	0,76	0,727	0,801
Utdanningstype						
Allmenn utdanning	0,71	0,695	0,732	0,94	0,900	0,991
Humaniora	0,68	0,659	0,692	0,85	0,814	0,888
Pedagogikk & lærerutd. ²	1	1	1	1	1	1
Samfunnsfag	0,75	0,727	0,777	0,92	0,868	0,969
Media, kommunikasjon	0,60	0,564	0,643	0,96	0,852	1,073
Juridiske fag	0,74	0,711	0,777	0,96	0,892	1,023
Økonomi, administrasjon	0,76	0,742	0,774	1,02	0,979	1,059
Naturvitensk., teknologi	0,71	0,695	0,729	0,90	0,856	0,937
Helse og sosialfag	0,83	0,808	0,842	0,96	0,923	1,004
Sykepleie	0,97	0,943	0,989	1,06	1,008	1,112
Primærnæringer	0,81	0,769	0,855	0,86	0,770	0,951
Samferdsel	0,80	0,775	0,833	1,02	0,952	1,100
Interaksjon						
periode*utdanningstype						
periode*Allmenn utd.	1,03	0,995	1,062	1,03	0,969	1,098
periode*Humaniora	0,96	0,924	1,000	1,00	0,933	1,064
periode*Pedagog/lærer ²	1	1	1	1	1	1
periode*Samfunnsfag	0,93	0,884	0,977	1,04	0,957	1,125
periode*Media	0,94	0,859	1,033	0,97	0,826	1,135
periode*Juridiske fag	0,91	0,848	0,968	1,03	0,924	1,142
periode*Økon. & admin.	1,03	0,995	1,064	0,97	0,915	1,032
periode*Naturvit. & tek.	1,02	0,981	1,059	1,03	0,959	1,096
periode*Helse & sosialf.	1,05	1,016	1,083	1,03	0,972	1,101
periode*Sykepleie	1,05	1,010	1,089	0,97	0,902	1,051
periode*Primærnæringer	0,95	0,866	1,033	0,96	0,814	1,131
periode*Samferdsel	1,04	0,987	1,099	1,02	0,916	1,134
Arbeidsled. i kommunen	0,99	0,988	0,998	0,98	0,968	0,986
Gift eller samboer	3,02	2,995	3,049	2,63	2,590	2,674
Innvandringsbakgrunn	1,38	1,359	1,397	1,20	1,173	1,231
Alder i år						
Alder i år kvadrert						
Konstantledd	0,05	0,043	0,049	0,02	0,020	0,027
Obs. / fødsler / personer /	1 732 639 / 192 586 / 467 415			711 308 / 65 324 / 185 264		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant (p < 0.01). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.1 Tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49, etter periode, med og uten kommunefasteffekter. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten kommunefasteffekter			Med kommunefasteffekter		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,60	0,586	0,608	0,60	0,585	0,607
Konstantledd	0,02	0,022	0,023	0,02	0,015	0,019
Antall observasjoner (personer per år)	1 321 518			1 321 518		
Antall fødsler	65 828			65 828		
Antall personer	230 718			230 718		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$).

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.2 Hovedmodell uten interaksjoner for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Hazard ratios	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet			
I arbeid ²	1	1	1
Arbeidsledig	1,01	0,944	1,074
Under utdanning	0,72	0,686	0,748
Annet	1,10	1,072	1,120
Høyest fullført utdanning			
Grunnskole ²	1	1	1
Videregående	0,90	0,879	0,928
Universitet/høyskole lavere nivå	1,43	1,394	1,471
Universitet/høyskole høyere nivå	2,13	2,053	2,200
Uoppgitt	1,23	1,174	1,296
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,981	1,008
Periode-dummy	0,65	0,639	0,667
Gift eller samboer	1,25	1,216	1,284
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,128	1,185
Alder i år	1,79	1,756	1,833
Alder i år kvadrert	0,99	0,989	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner (personer per år)	1 321 517		
Antall fødsler	65 828		
Antall personer	230 718		

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.3 Interaksjonsmodell «periode og økonomisk aktivitet» for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Hazard ratios	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre
Periode-dummy	0,66	0,642	0,672
Økonomisk aktivitet			
I arbeid ²	1	1	1
Arbeidsledig	1,06	0,949	1,186
Under utdanning	0,71	0,657	0,769
Annet	1,12	1,078	1,156
Interaksjon periode*økonom. aktivitet			
periode*I arbeid2	1	1	1
periode*Arbeidsledig	0,93	0,809	1,061
periode*Under utdanning	1,01	0,921	1,108
periode*Annet	0,97	0,934	1,013
Høyest fullført utdanning			
Grunnskole2	1	1	1
Videregående	0,90	0,879	0,927
Universitet/høyskole lavere nivå	1,43	1,394	1,471
Universitet/høyskole høyere nivå	2,12	2,053	2,199
Uoppgitt	1,23	1,172	1,294
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,981	1,008
Gift eller samboer	1,25	1,215	1,284
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,128	1,185
Alder i år	1,80	1,758	1,835
Alder i år kvadrert	0,99	0,988	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner (personer per år)		1 321 517	
Antall fødsler		65 828	
Antall personer		230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.4 Inntekt og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten interaksjoner			Med interaksjoner		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,65	0,638	0,667	0,67	0,644	0,693
Samlet inntekt						
0 – 20 % ²	1	1	1	1	1	1
21 – 40 %	0,96	0,937	0,982	0,96	0,924	1,004
41 – 60 %	0,94	0,920	0,967	0,96	0,925	1,007
61 – 80 %	0,97	0,946	0,997	0,99	0,952	1,038
81 – 100 %	1,04	1,010	1,069	1,08	1,030	1,125
Interaksjon periode* inntekt						
periode*0 – 20 % ²				1	1	1
periode 21 – 40 %				0,99	0,946	1,045
periode 41 – 60 %				0,97	0,921	1,017
periode 61 – 80 %				0,97	0,920	1,017
periode 81 – 100 %				0,95	0,902	0,988
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²	1	1	1	1	1	1
Videregående	0,89	0,865	0,912	0,89	0,866	0,913
Univ./høysk. lavere nivå	1,39	1,350	1,424	1,39	1,351	1,426
Univ./høysk. høyere nivå	2,02	1,954	2,098	2,03	1,957	2,101
Uoppgitt	1,24	1,176	1,298	1,24	1,178	1,301
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,981	1,008	0,99	0,981	1,008
Gift eller samboer	1,25	1,219	1,288	1,25	1,219	1,288
Innvandringsbakgrunn	1,17	1,139	1,197	1,17	1,139	1,196
Alder i år	1,81	1,773	1,851	1,81	1,767	1,846
Alder i år kvadrert	0,99	0,988	0,989	0,99	0,988	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner (personer per år)		1 321 517			1 321 517	
Antall fødsler		65 828			65 828	
Antall personer		230 718			230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.5 Interaksjonsmodell «periode og arbeidsledighet i kommunen» for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Hazard ratios	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet			
I arbeid ²	1	1	1
Arbeidsledig	1,01	0,943	1,073
Under utdanning	0,72	0,686	0,748
Annet	1,10	1,072	1,120
Høyest fullført utdanning			
Grunnskole ²	1	1	1
Videregående	0,90	0,879	0,928
Universitet/høyskole lavere nivå	1,43	1,394	1,471
Universitet/høyskole høyere nivå	2,13	2,055	2,201
Uoppgitt	1,23	1,173	1,294
Periode-dummy	0,71	0,681	0,748
Arbeidsledighet i kommunen	1,01	0,998	1,030
Interaksjon periode*Arbeidsledighet i kommunen	0,96	0,942	0,979
Gift eller samboer	1,25	1,216	1,285
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,129	1,186
Alder i år	1,79	1,756	1,833
Alder i år kvadrert	0,99	0,989	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner (personer per år)		1 321 517	
Antall fødsler		65 828	
Antall personer		230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.6 Interaksjonsmodell «periode og utdanningsnivå» for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Hazard ratios	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet			
I arbeid ²	1	1	1
Arbeidsledig	1,01	0,943	1,073
Under utdanning	0,72	0,686	0,748
Annet	1,10	1,071	1,120
Periode-dummy	0,65	0,620	0,676
Høyest fullført utdanning			
Grunnskole ²	1	1	1
Videregående	0,95	0,911	0,995
Universitet/høyskole lavere nivå	1,41	1,351	1,475
Universitet/høyskole høyere nivå	1,92	1,818	2,037
Uoppgitt	1,16	1,074	1,250
Interaksjon periode*utdanning			
periode*Grunnskole ²	1	1	1
periode*Videregående	0,92	0,877	0,971
periode*Universitet/høyskole lav	1,02	0,972	1,070
periode*Universitet/høyskole høy	1,15	1,077	1,219
periode*Uoppgitt	1,10	1,011	1,208
Arbeidsledighet i kommunen	1,00	0,983	1,009
Gift eller samboer	1,25	1,214	1,283
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,127	1,184
Alder i år	1,80	1,764	1,844
Alder i år kvadrert	0,99	0,988	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner (personer per år)		1 321 517	
Antall fødsler		65 828	
Antall personer		230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.7 Utdanningstype og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten interaksjoner			Med interaksjoner		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Økonomisk aktivitet						
I arbeid ²	1	1	1	1	1	1
Arbeidsledig	1,02	0,953	1,084	1,02	0,953	1,084
Under utdanning	0,72	0,688	0,751	0,72	0,688	0,750
Annet	1,10	1,075	1,124	1,10	1,075	1,124
Periode-dummy	0,65	0,637	0,665	0,66	0,627	0,688
Utdanningstype						
Allmenn utdanning	1,07	1,028	1,122	1,07	1,015	1,137
Humaniora	1,00	0,959	1,042	1,02	0,959	1,092
Pedagogikk & lærerutd. ²	1	1	1	1	1	1
Samfunnsfag	0,95	0,899	1,007	0,93	0,848	1,027
Media, kommunikasjon	1,09	0,971	1,218	1,03	0,826	1,275
Juridiske fag	0,98	0,907	1,058	0,93	0,821	1,055
Økonomi, administrasjon	0,92	0,886	0,951	0,96	0,907	1,017
Naturvitensk., teknologi	0,95	0,914	0,992	0,97	0,905	1,030
Helse og sosialfag	1,07	1,035	1,103	1,07	1,022	1,130
Sykepleie	1,17	1,129	1,207	1,14	1,079	1,205
Primærnæringer	1,01	0,924	1,094	1,10	0,965	1,243
Samferdsel	0,97	0,913	1,026	1,00	0,907	1,098
Interaksjon periode*utdanningstype						
periode*Allmenn utd.				1,00	0,948	1,055
periode*Humaniora				0,97	0,894	1,043
periode*Pedagog/lærer ²				1	1	1
periode*Samfunnsfag				1,03	0,921	1,147
periode*Media				1,08	0,845	1,383
periode*Juridiske fag				1,08	0,932	1,244
periode*Økon. & admin.				0,94	0,875	1,000
periode*Naturvit. & tek.				0,98	0,910	1,055
periode*Helse & sosialf.				0,99	0,937	1,050
periode*Sykepleie				1,03	0,969	1,105
periode*Primærnæringer				0,88	0,751	1,021
periode*Samferdsel				0,96	0,858	1,069
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole						
Videregående	0,95	0,914	0,984	0,95	0,914	0,985
Univ./høysk. lavere nivå	1,48	1,415	1,547	1,48	1,417	1,549
Univ./høysk. høyere nivå	2,28	2,170	2,395	2,28	2,173	2,400
Uoppgitt	1,23	1,169	1,291	1,23	1,170	1,291
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	1,25	1,218	1,287	1,25	1,218	1,287
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,128	1,185	1,16	1,128	1,186
Alder i år	1,79	1,754	1,831	1,79	1,752	1,830
Alder i år kvadrert	0,99	0,989	0,989	0,99	0,989	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner (personer per år)						
		1 321 517			1 321 517	
Antall fødsler						
		65 828			65 828	
Antall personer						
		230 718			230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.8 Yrke og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten interaksjoner			Med interaksjoner		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,65	0,637	0,666	0,67	0,631	0,701
Yrke						
Arbeidsledig	0,99	0,928	1,066	1,06	0,940	1,194
Under utdanning	0,71	0,679	0,749	0,72	0,655	0,783
Annet	1,08	1,045	1,118	1,11	1,052	1,177
Leder	0,92	0,874	0,970	1,06	0,962	1,163
Realister, ingeniører o.l., biolog. & militære yrker	1,07	1,017	1,118	0,98	0,894	1,064
Medisinske og helserelaterte	1,08	1,049	1,113	1,08	1,025	1,142
Undervisningsyrker, samt andre pedagoger ²	1	1	1	1	1	1
Saksbehandlere	0,95	0,915	0,990	0,99	0,926	1,068
Andre akademiske yrker	1,01	0,961	1,069	1,00	0,903	1,105
Kontor- og kundeserviceyrker	0,88	0,837	0,918	0,91	0,839	0,983
Salgs- og serviceyrker	0,89	0,861	0,928	0,93	0,876	0,994
Yrker innen jordbruk, skogbruk og fiske	1,24	1,074	1,437	1,31	1,047	1,652
Håndverkere, maskin- og transportarbeidere	0,96	0,905	1,019	1,03	0,934	1,133
Uoppgitt	1,03	0,993	1,067	1,02	0,969	1,083
Interaksjon periode*yrke						
periode*Arbeidsledig				0,91	0,791	1,054
periode*Under utdanning				1,00	0,897	1,104
periode*Annet				0,96	0,902	1,022
periode*Leder				0,83	0,742	0,927
periode*Realister, mfl.				1,13	1,025	1,250
periode*Medisinske og helserelaterte				1,00	0,939	1,062
periode*Undervisning ²				1	1	1
periode*Saksbehandlere				0,94	0,868	1,024
periode*Andre akademiske yrker				1,02	0,911	1,146
periode*Kontor- og kundeserviceyrker				0,95	0,866	1,043
periode*Salgs- og serviceyrker				0,94	0,875	1,011
periode*jordbruk mfl.				0,92	0,697	1,218
periode*Håndverkere				0,90	0,806	1,014
periode*Uoppgitt				1,03	0,957	1,104
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole						
Videregående	0,89	0,871	0,919	0,89	0,870	0,918
Univ./høysk. lavere nivå	1,38	1,341	1,419	1,38	1,341	1,419
Univ./høysk. høyere nivå	2,03	1,955	2,102	2,02	1,951	2,098
Uoppgitt	1,23	1,168	1,290	1,23	1,167	1,288
Arbeidsledighet i kommunen	0,99	0,981	1,008	1,00	0,982	1,009
Gift eller samboer	1,25	1,217	1,286	1,25	1,216	1,285
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,130	1,188	1,16	1,131	1,189
Alder i år	1,79	1,755	1,832	1,80	1,758	1,837
Alder i år kvadrert	0,99	0,989	0,989	0,99	0,988	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner / fødsler / personer		1 321 517 / 65 828 / 230 718			1 321 517 / 65 828 / 230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.9 Næring og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten interaksjoner			Med interaksjoner		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,65	0,639	0,668	0,66	0,630	0,700
Næring						
Arbeidsledig	0,96	0,893	1,026	1,02	0,903	1,145
Under utdanning	0,69	0,653	0,721	0,69	0,628	0,749
Annet	1,04	1,007	1,077	1,07	1,012	1,128
Jordbruk, fiske	1,14	0,972	1,339	1,13	0,882	1,451
Bergverksdrift, utvinning og industri	0,92	0,878	0,965	0,97	0,899	1,049
Elektrisitet, gass, damp, vann, o.l.	0,97	0,845	1,118	0,83	0,599	1,162
Bygg og anlegg	1,02	0,932	1,125	0,99	0,828	1,190
Varehandel, transport	0,86	0,825	0,891	0,88	0,829	0,941
Overnatting, service	0,86	0,802	0,916	0,90	0,805	1,000
Informasjon, forsikring, eiendom, tjenesteyting,	0,92	0,890	0,955	0,92	0,865	0,982
Offentlig administrasjon	0,95	0,909	0,997	0,99	0,919	1,076
Undervisning ²	1	1	1	1	1	1
Helse og sosiale tjenester	1,00	0,967	1,024	0,99	0,940	1,037
Kulturell virksomhet, mfl.	0,96	0,907	1,008	1,00	0,920	1,096
Uoppgitt	1,08	0,990	1,188	1,05	0,931	1,182
Interaksjon						
periode*næring						
periode*Arbeidsledig				0,92	0,793	1,058
periode*Under utd.				1,00	0,901	1,109
periode*Annet				0,96	0,905	1,026
periode*Jordbruk, fiske				1,02	0,748	1,378
periode*industri mfl.				0,92	0,842	1,014
periode*Elektrisitet, mfl..				1,20	0,839	1,727
periode*Bygg og anlegg				1,04	0,847	1,281
periode*Vareh. & transp.				0,96	0,888	1,031
periode*Overnatting og service				0,94	0,820	1,066
periode*Informasjon, forsikring, mfl.,				1,00	0,930	1,077
periode*Off. admin.				0,94	0,856	1,032
periode*undervisning ²				1	1	1
periode*Helse og sosial				1,01	0,955	1,072
periode*Kulturell mfl.				0,93	0,837	1,034
periode*Uoppgitt				1,10	0,916	1,319
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole						
Videregående	0,90	0,874	0,922	0,90	0,874	0,922
Univ./høysk. lavere nivå	1,39	1,348	1,424	1,39	1,348	1,424
Univ./høysk. høyere nivå	2,07	2,001	2,147	2,07	2,001	2,146
Uoppgitt	1,22	1,164	1,284	1,22	1,162	1,282
Arbeidsled. i kommunen	0,99	0,981	1,007	0,99	0,981	1,007
Gift eller samboer	1,25	1,217	1,286	1,25	1,217	1,286
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,128	1,186	1,16	1,129	1,186
Alder i år	1,80	1,757	1,834	1,80	1,759	1,837
Alder i år kvadrert	0,99	0,989	0,989	0,99	0,988	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner / fødsler / personer		1 321 517 / 65 828 / 230 718			1 321 517 / 65 828 / 230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A.4.10 Arbeidstid og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall¹

	Uten interaksjoner			Med interaksjoner		
	Hazard ratio	95% konfidensintervall		Hazard ratio	95% konfidensintervall	
		nedre	øvre		nedre	øvre
Periode-dummy	0,65	0,640	0,668	0,66	0,638	0,678
Arbeidstid						
Heltid ²	1	1	1	1	1	1
Deltid	1,00	0,978	1,015	1,00	0,965	1,028
Arbeidsledig	1,01	0,943	1,075	1,06	0,949	1,188
Under utdanning	0,72	0,684	0,748	0,71	0,656	0,770
Annet	1,10	1,070	1,122	1,12	1,075	1,160
Uoppgitt	1,13	1,039	1,240	1,09	0,976	1,225
Arbeidstid						
Heltid ²				1	1	1
Deltid				1,00	0,963	1,037
Arbeidsledig				0,93	0,807	1,062
Under utdanning				1,01	0,918	1,109
Annet				0,97	0,929	1,017
Uoppgitt				1,10	0,923	1,318
Høyest fullført utdanning						
Grunnskole ²				1	1	1
Videregående	0,90	0,880	0,928	0,90	0,879	0,928
Univ./høysk. lavere nivå	1,43	1,395	1,472	1,43	1,395	1,472
Univ./høysk. høyere nivå	2,13	2,055	2,202	2,13	2,054	2,201
Uoppgitt	1,23	1,173	1,295	1,23	1,171	1,293
Arbeidsledighet i kommunen						
Gift eller samboer	1,25	1,216	1,284	1,25	1,215	1,284
Innvandringsbakgrunn	1,16	1,127	1,184	1,16	1,127	1,184
Alder i år	1,79	1,756	1,833	1,80	1,758	1,836
Alder i år kvadrert	0,99	0,989	0,989	0,99	0,988	0,989
Konstantledd	0,00	0,000	0,000	0,00	0,000	0,000
Antall observasjoner / fødsler / personer		1 321 517 / 65 828 / 230 718			1 321 517 / 65 828 / 230 718	

¹ Hazard ratios i fett skrift er signifikant ($p < 0.01$). Alle modeller inneholder kommunefasteffekter.

² Referansekategori

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figurregister

Figur 1.1	Samlet fruktbarhetstall 1980-2016 for kvinner	7
Figur 2.1	Alders- og kohortstruktur av analysefil for førstefødsler i observasjonsperioden.....	11

Tabellregister

Tabell 2.1	Analysefilens struktur for førstefødsler (person per-år observasjoner), bosatte kvinner mellom 20-39 år i perioden 2000 - 2015.....	11
Tabell 2.2	Analysefilens struktur for tredjefødsler (person per-år observasjoner), bosatte kvinner mellom 20-49 år i perioden 2004 - 2015.....	12
Tabell 3.1	Førstefødsler blant kvinner etter periode, uten kontrollvariabler og med kommune faste effekter. Hazard ratios	18
Tabell 3.2	Førstefødsler blant kvinner etter økonomisk aktivitet. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios	19
Tabell 3.3	Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter økonomisk aktivitet. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios.....	20
Tabell 3.4	Førstefødsler blant kvinner etter arbeidserfaring. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios	21
Tabell 3.5	Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter arbeidserfaring. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios.....	22
Tabell 3.6	Førstefødsler blant kvinner etter samlet inntekt. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios	23
Tabell 3.7	Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter samlet inntekt. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios.....	23
Tabell 3.8	Førstefødsler blant kvinner etter arbeidsledighet i kommunen. Hazard ratios	24
Tabell 3.9	Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter arbeidsledighet i kommunen. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios	24
Tabell 3.10	Førstefødsler blant kvinner etter høyest fullførte utdanningsnivå. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios	25
Tabell 3.11	Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter høyest fullførte utdanningsnivå. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios	26
Tabell 3.12	Førstefødsler blant kvinner etter utdanningstype. Alle og ulike aldersgrupper. Hazard ratios	27
Tabell 3.13	Førstefødsler i 2010-2015 relativt til 2000-2009 blant kvinner etter utdanningstype. Alle og ulike aldersgrupper. Beregnet hazard ratios	27
Tabell 4.1	Tredjefødsler blant kvinner etter periode. Hazard ratios	30
Tabell 4.2	Tredjefødsler blant kvinner etter økonomisk aktivitet. Hazard ratios.....	31
Tabell 4.3	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter økonomisk aktivitet. Beregnet hazard ratios	31
Tabell 4.4	Tredjefødsler blant kvinner etter samlet inntekt. Hazard ratios	32
Tabell 4.5	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter inntekt. Beregnet hazard ratios	32
Tabell 4.6	Tredjefødsler blant kvinner etter arbeidsledighet i kommunen. Hazard ratios	33
Tabell 4.7	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter arbeidsledighet i kommunen. Beregnet hazard ratios.....	33
Tabell 4.8	Tredjefødsler blant kvinner etter høyest fullført utdanningsnivå. Hazard ratios	34
Tabell 4.9	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter høyest fullført utdanningsnivå. Beregnet hazard ratios	34
Tabell 4.10	Tredjefødsler blant kvinner etter utdanningstype. Hazard ratios.....	35
Tabell 4.11	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter utdanningstype. Beregnet hazard ratios	35
Tabell 4.12	Tredjefødsler blant kvinner etter yrke. Hazard ratios	36
Tabell 4.13	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter yrke. Beregnet hazard ratios.....	36
Tabell 4.14	Tredjefødsler blant kvinner etter næring. Hazard ratios.....	37
Tabell 4.15	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter næring. Beregnet hazard ratios	37
Tabell 4.16	Tredjefødsler blant kvinner etter arbeidstid. Hazard ratios.....	38
Tabell 4.17	Tredjefødsler i 2010-2015 relativt til 2004-2009 blant tobarnsmødre etter arbeidstid. Beregnet hazard ratios	38
Tabell A.3.1	Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 20-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	43
Tabell A.3.2	Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 20-24 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	43
Tabell A.3.3	Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 25-32 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	43

Tabell A.3.4	Førstefødsler blant kvinner etter periode, alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	43
Tabell A.3.5	Hovedmodell uten interaksjoner for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	44
Tabell A.3.6	Hovedmodell uten interaksjoner for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	45
Tabell A.3.7	Interaksjonsmodell «periode og økonomisk aktivitet» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	46
Tabell A.3.8	Interaksjonsmodell «periode og økonomisk aktivitet» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	47
Tabell A.3.9	Interaksjonsmodell «periode og arbeidserfaring» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	48
Tabell A.3.10	Interaksjonsmodell «periode og arbeidserfaring» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	49
Tabell A.3.11	Inntekt og førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	50
Tabell A.3.12	Inntekt og førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	51
Tabell A.3.13	Interaksjon «periode og inntekt» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	52
Tabell A.3.14	Interaksjon «periode og inntekt» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	53
Tabell A.3.15	Interaksjon «periode og arbeidsledighet» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall ...	54
Tabell A.3.16	Interaksjon «periode og arbeidsledighet» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall ...	55
Tabell A.3.17	Interaksjonsmodell «periode og utdanning» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall. ...	56
Tabell A.3.18	Interaksjonsmodell «periode og utdanning» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall ...	57
Tabell A.3.19	Utdanningstype og førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	58
Tabell A.3.20	Utdanningstype og førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 33-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	59
Tabell A.3.21	Interaksjonsmodell «periode og utdanningstype» for førstefødsler blant kvinner, alder 20-39 år og alder 20-25 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	60
Tabell A.3.22	Interaksjonsmodell «periode og utdanningstype» for førstefødsler blant kvinner, alder 26-32 år og alder 23-39 år. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	61
Tabell A.4.1	Tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49, etter periode, med og uten kommunefasteeffekter. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	62
Tabell A.4.2	Hovedmodell uten interaksjoner for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	62
Tabell A.4.3	Interaksjonsmodell «periode og økonomisk aktivitet» for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	63
Tabell A.4.4	Inntekt og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	64
Tabell A.4.5	Interaksjonsmodell «periode og arbeidsledighet i kommunen» for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	65
Tabell A.4.6	Interaksjonsmodell «periode og utdanningsnivå» for tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	66
Tabell A.4.7	Utdanningstype og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	67
Tabell A.4.8	Yrke og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	68
Tabell A.4.9	Næring og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall	69
Tabell A.4.10	Arbeidstid og tredjefødsler blant kvinner i alder 20-49. Hazard ratios og 95% konfidensintervall.....	70

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9536-2 (trykt)
ISBN 978-82-537-9537-9 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

